

Bishul Yisrael

The Laws of Cooked Foods

A class by Rabbi Yonatan Y. Halevy

cannot be the halakha, as isn't it taught in baraita: If a gentile had wheat and made it into roasted grains, it is permitted? The Gemara suggests a different explanation: Rather, food is like water in the following manner: Just as Moses wished to purchase water that was not altered from its original state, so too, he wished to purchase food that was not altered from its original state. Roasting wheat kernels does not alter their original state.

אלא מעתה חייטין וטחנן ה"נ דאסורין וכי תימא ה"נ והתניא חייטין ועשאן קליות הקמחים והסלתות שלהן מותרין אלא כמים מה מים שלא נשתנו מברייתן ע"י האור אף אוכל שלא נשתנה מברייתו ע"י האור

The Gemara raises another difficulty: If that is so, then if a gentile had wheat and ground it into flour, the flour should also be prohibited, as the wheat has been altered from its original state. And if you would say: Indeed that is so, this cannot be the case, as isn't it taught in baraita: If a gentile had wheat and made it into roasted grains, it is permitted; similarly, flours and fine flours belonging to gentiles are permitted? Rather, food is like water in the following manner: Just as Moses wished to purchase water that was not altered from its original state by fire, so too, he wished to purchase food that was not altered from its original state by fire. Although wheat ground into flour is altered from its original state, this change is not accomplished by means of fire.

מידי אור כתיב

The Gemara raises a difficulty: Is fire written in the verse? There is no mention of fire in the verse at all. How can it be assumed that this is the similarity between water and food?

אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא

(1) משנה – עבודה זרה (ב:ו)

אלו דברים של גוים אסורין ואין אסורין אסור הנאפה. חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו, ונפת, ונשמן שחלבו. רבי ובית דינו התירו בשמן. ושלקות, וכבשין שדרכן לתת לתוכן יין וחמץ, וטרית טרופה, וציר שאין בה דגה כלבית שוטטת בו, ונחלק, וקרט של חלתית, ומלח סלקונטית, הרי אלו אסורין ואין אסורין אסור הנאפה.

(2) תלמוד בבלי – עבודה זרה (לו: - לח:)

והשלקות: מנהני מילי א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אמר קרא (דברים ב, כח) אוכל בכסף תשבירני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי כמים מה מים שלא נשתנו אף אוכל שלא נשתנה

The Mishna teaches: And boiled vegetables prepared by gentiles are prohibited. The Gemara asks: From where is this matter derived? Rabbi Hiyya bar Abba says that Rabbi Yohanan says: The verse states that when Moses asked Sihon, King of the Amorites, for passage through his land, he said: "You shall sell me food for money, that I may eat; and give me water for money, that I may drink" (Deuteronomy 2:28). By juxtaposing food and water, the verse teaches that food is like water: Just as Moses wished to purchase water that was unchanged, so too, he wished to purchase food that was unchanged, i.e., uncooked. Evidently, this is because foods cooked by gentiles are prohibited.

אלא מעתה חייטין ועשאן קליות ה"נ דאסורין וכי תימא ה"נ והתניא חייטין ועשאן קליות מותרין אלא כמים מה מים שלא נשתנו מברייתן אף אוכל שלא נשתנה מברייתו

The Gemara raises a difficulty: If that is so, then in a case where a gentile had wheat and made it into roasted grains by roasting it in the oven, the wheat should also be prohibited, as it was cooked. And if you would say: Indeed that is so, this

in order to permit cooking for Shabbat on a Festival that occurs on a Friday. And if a gentile made them into kasa deharsena, a dish of fish fried in oil and flour, the dish is prohibited. In this case, since the flour had not been edible, it is considered the cooked food of a gentile.

פשיטא מהו דתימא הרסנא עיקר קמ"ל קימחא עיקר

The Gemara asks: Isn't that obvious? What reason would there be to think that kasa deharsena prepared by a gentile is permitted? The Gemara answers: This is taught lest you say that the salted fish, which one is permitted to eat even if cooked by gentiles, is the essential component. Therefore, Rav Yosef teaches us that the flour is the essential component, and the dish is therefore considered the cooked food of a gentile.

אמר רב ברונא אמר רב עובד כוכבים שהצית את האור באגם כל החגבים שבאגם אסורין ה"ד אילימא דלא ידע הי טהור והי טמא מאי איריא עובד כוכבים אפילו ישראל נמי אלא משום בישולי עובדי כוכבים

Rav Beruna says that Rav says: In the case of a gentile who ignited a fire in the meadow, all the locusts that were burned in the meadow are prohibited. The Gemara asks: What are the circumstances of this case? If we say that the reason they are prohibited is that one no longer knows which are kosher and which are non-kosher as a result of their burning, why does Rav Beruna specifically discuss a case involving a gentile? Even if a Jew burned the meadow, they would also be prohibited for the same reason. Rather, this is referring to a case where all the locusts were kosher, and the prohibition is due to the cooking of gentiles, as the locusts were effectively cooked by a gentile.

כי האי גוונא מי אסיר והאמר רב חנן בר אמי א"ר פדת א"ר יוחנן האי עובד כוכבים דחריך רישא שרי למיכל מיניה אפילו מריש אוניה אלמא לעבורי שער קמיכוין ה"נ לגלויי אגמא קא מיכוין

The Gemara raises an objection: Does anyone actually prohibit the cooking of gentiles in a case like this? But doesn't Rav Hānan bar Ami say that

Rather, the cooking of gentiles is prohibited by rabbinic law, and the verse is cited as a mere support.

אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב כל הנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי עובדי כוכבים בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו הכי אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב כל שאינו נאכל על שולחן מלכים ללפת בו את הפת אין בו משום בישולי עובדי כוכבים

The Gemara discusses the particulars of the prohibition against eating the cooking of gentiles. Rav Shmuel bar Rav Yitzḥak says that Rav says: Any item that is eaten as it is, i.e., raw, is not subject to the prohibition against eating the cooking of gentiles. The Gemara remarks: In the study hall in Sura, they taught it this way. In Pumbedita, they taught it like this: Rav Shmuel bar Rav Yitzḥak says that Rav says: Any item that is not eaten together with bread on the table of kings is not subject to the prohibition against eating the cooking of gentiles. In other words, foods that are not eaten by distinguished individuals are not subject to this prohibition.

מאי בינייהו איכא בינייהו דגים קטנים וארדי ודייסא

The Gemara asks: What is the practical difference between these two opinions? The practical difference between them is with regard to small fish, mushrooms, and porridge. These foods are not eaten raw, but they are not eaten by distinguished individuals. Consequently, these foods are prohibited according to the version taught in Sura, but permitted according to the version taught in Pumbedita.

אמר רב אסי אמר רב דגים קטנים מלוחים אין בהן משום בישולי עובדי כוכבים אמר רב יוסף אם צלאן עובד כוכבים סומך ישראל עליהם משום עירובי תבשילין ואי עבדינהו עובד כוכבים כסא דהרסנא אסור

Rav Asi says that Rav says: Small, salted fish are not subject to the prohibition of the cooking of gentiles, because they can be eaten raw. Rav Yosef says: If a gentile roasted these fish, a Jew may rely upon them for use in the mitzva of a joining of cooked foods, which must be prepared

אמר רב יהודה אמר שמואל הניח ישראל בשר על גבי גחלים ובא עובד כוכבים והפך בו מותר היכי דמי אילימא דאי לא הפך ביה הוה בשיל פשיטא אלא לאו דאי לא הפך לא הוה בשיל אמאי מותר בישולי של עובדי כוכבים נינהו

The Gemara continues the discussion with regard to the cooking of gentiles by examining the halakha of meat cooked by both a gentile and a Jew. Rav Yehuda says that Shmuel says: If a Jew placed meat upon flaming coals and a gentile came and turned the meat over, the meat is permitted. The Gemara asks: What are the circumstances of this case? If we say that it is a case where if the gentile had not turned over the meat it would have cooked anyway, it is obvious that the meat is permitted, as the gentile's actions did not actually alter the food. The Gemara suggests: Rather, is it not a case where, if the gentile had not turned it over, it would not have cooked? But if so, why is it permitted? In such a case, the meat is certainly considered to be the cooking of gentiles and ought to be prohibited.

לא צריכא דאי לא הפך הוה בשיל בתרתי שעי והשתא קא בשיל בחדא שעתא מהו דתימא קרובי בישולא מילתא היא קמ"ל

The Gemara explains: No, it is necessary to teach this halakha with regard to a case where if the gentile had not turned over the meat, it would have cooked in two hours, and now that he did turn it over, it will cook in only one hour. Lest you say that hastening the cooking process is a significant matter, and therefore food whose preparation is expedited by a gentile is prohibited, Ravina teaches us otherwise.

והאמר ר' אסי א"ר יוחנן כל שהוא כמאכל בן דרוסאי אין בו משום בישולי עובדי כוכבים הא אינו כמאכל בן דרוסאי יש בו משום בישולי עובדי כוכבים

The Gemara asks: But doesn't Rabbi Asi say that Rabbi Yoḥanan says: Any item that has been cooked like the food of ben Derosai, i.e., partially cooked so that it is just about edible, is not subject to the prohibition of the cooking of gentiles?

Rabbi Pedat says that Rabbi Yoḥanan says: With regard to this gentile who singed the head of an animal, it is permitted to eat part of it, even from the tip of the ear, which is fully cooked? The Gemara remarks: Evidently, this is permitted because the gentile merely intends to remove the hair and not to cook the ears. Here, too, it ought to be permitted because he merely intends to clear the meadow, not to cook the locusts.

לעולם דלא ידע הי טהור והי טמא ומעשה שהיה בעובד כוכבים היה

The Gemara answers: Actually, this is referring to a case where there is a mixture of different types of locusts, and they are prohibited because one does not know which are kosher and which are non-kosher. And the reason Rav Beruna specified that the case involved a gentile is because the incident that occurred happened to have occurred with the involvement of a gentile.

גופא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן האי עובד כוכבים דחריך רישא שרי למיכל מיניה אפילו מריש אוניה אמר רבינא הלכך האי עובד כוכבים דשדא סיכתא לאתונא וקבר בה ישראל קרא מעיקרא שפיר דמי פשיטא מהו דתימא לבשולי מנא קא מיכוין קמ"ל לשרורי מנא קא מיכוין

The Gemara addresses the matter itself: Rabba bar bar Ḥana says that Rabbi Yoḥanan says: With regard to this gentile who singed the head of an animal, it is permitted to eat part of it, even from the tip of the ear, which is fully cooked. Ravina said: Therefore, with regard to this gentile who threw a moist peg into the oven in order to dry it out and harden it, and a Jew had already inserted a gourd in the oven from the outset, the gourd is permitted, even though it was in effect cooked by a gentile. The reason is that the gentile had no intention to cook the vegetable. The Gemara asks: Isn't that obvious? The Gemara answers: It was necessary to teach this, lest you say that the gentile intends to cook the vessel, i.e., the peg, by softening it. Therefore Ravina teaches us that he intends only to harden the vessel.

איבעיא להו הניח עובד כוכבים והפך ישראל מהו אמר רב נחמן בר יצחק ק"ו גמרו ביד עובד כוכבים מותר גמרו ביד ישראל לא כ"ש

A dilemma was raised before the Sages: If a gentile placed meat on a fire and a Jew turned it over, what is the halakha? Rav Nahman bar Yitzhak said: The halakha can be derived by an a fortiori inference: If the meat is permitted when it finished cooking by the hand of a gentile, then where it finished cooking by the hand of a Jew, all the more so is it not clear that it should be permitted?

איתמר נמי אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ואמרי לה אמר רב אחא בר בר חנה א"ר יוחנן בין שהניח עובד כוכבים והפך ישראל בין שהניח ישראל והפך עובד כוכבים מותר ואינו אסור עד שתהא תחלתו וגמרו ביד עובד כוכבים

Along these lines, it was also stated: Rabba bar bar Hana says that Rabbi Yoḥanan says, and some say Rav Aḥa bar bar Hana says that Rabbi Yoḥanan says: Whether the gentile placed the meat on the fire and the Jew turned it over, or whether the Jew placed the meat on the fire and the gentile turned it over, the meat is permitted, and it is not prohibited unless its cooking from beginning to end was performed by the hand of a gentile.

אמר רבינא הלכתא הא ריפתא דשגר עובד כוכבים ואפה ישראל א"נ שגר ישראל ואפה עובד כוכבים א"נ שגר עובד כוכבים ואפה עובד כוכבים ואתא ישראל וחתה בה חתויי שפיר דמי

Ravina says: The halakha is that this bread baked in an oven that a gentile lit and a Jew subsequently baked, or, alternatively, if a Jew lit the oven and a gentile baked, or, alternatively, even if a gentile lit, and a gentile baked, and a Jew came and stoked the coals to heat the fire, it is permitted, as the act of the Jew speeds up the baking process.

Consequently, if it is not cooked like the food of ben Derosai, it is subject to the prohibition of the cooking of gentiles. Accordingly, meat whose cooking was expedited by a gentile ought to be prohibited, as this ruling includes cases where it had not been cooked like the food of ben Derosai at the time of the gentile's intervention.

התם כגון דאותביה בסילתא ושקליה עובד כוכבים ואותביה בתנורא

The Gemara answers: There, Rabbi Asi was referring to a case where the Jew had placed the meat that was not yet cooked like the food of ben Derosai in a basket where it would not have cooked at all, and a gentile took it and placed it in the oven. Rabbi Asi was teaching that in such a case, when the current cooking process has yet to begin, the meat is prohibited if it had not already been cooked like the food of ben Derosai. By contrast, in the case addressed by Rabbi Yehuda, the meat was already cooking and the gentile's actions hastened the process, but did not initiate it. In other words, the issue of cooked food like the food of ben Derosai is relevant only if the gentile takes a dish that is not being cooked at present.

תניא נמי הכי מניח ישראל בשר על גבי גחלים ובא עובד כוכבים ומהפך בו עד שיבא ישראל מבית הכנסת או מבית המדרש ואינו חושש שופתת אשה קדירה על גבי כירה ובאת עובדת כוכבים ומגיסה עד שתבא מבית המרחץ או מבית הכנסת ואינה חוששת

The Gemara adds: This is also taught in a baraita: A Jew may place meat on hot coals and let a gentile come and turn it over as necessary until the Jew comes back from the synagogue or from the study hall, and the Jew need not be concerned for the prohibition of eating cooking of gentiles. Similarly, a Jewish woman may set a pot upon the stove and let a gentile woman come and stir it until she comes back from the bathhouse or from the synagogue, and she need not be concerned.

The Sages taught in a baraita: Caper buds [kafrisin], and leeks [kaflotot], and matalya, and hot water, and roasted grains that belong to gentiles and were cooked by them are permitted. An egg roasted by a gentile is prohibited. With regard to oil, Rabbi Yehuda HaNasi and his court were counted, i.e., voted on the matter, and permitted it.

3) תוספות מסכת עבודה זרה דף לו עמוד ב

והשלקות מנהני מילי - אומר ר"ת דמדבעי תלמודא בשלקות וקסבר מדאורייתא היא **שמא גזירה קדמונית היא** ולא נגזרה עם הפת ושלקות היא עניני תבשיל כדמשמע בהך שמעתא ומתחלה גזרו עליה מטעם חתנות **ועל הפת לא גזרו משום דלא שייך ביה חתנות כ"כ** עד שבאו שמאי והלל וגזרו ב"ח דברים גם על הפת ואף על גב דבמתניתין תני פת מקמי שלקות מ"מ שלקות גזירה קדמונית יותר היתה וכשהתירו את הפת לא התירו שלקות מהאי טעמא דפת ושלקות תרי מילי נינהו.

4) רש"י - תלמוד בבלי - עבודה זרה (לה:)

והשלקות - כל דבר שבישלו עובד כוכבים ואפילו בכלי טהור. וכולהו משום חתנות.

5) רש"י מסכת עבודה זרה דף לה עמוד א

מדרבנן - שלא יהא ישראל רגיל אצלו במאכל ובמשתה ויאכילנו דבר טמא.

6) חידושי הרמב"ן מסכת עבודה זרה דף לה עמוד ב

ומפרש רש"י ז"ל כי הפת וכל השלקות כולהו משום חתנות גזרו בהו, ואי קשיא לך אמאי פלגינהו תנא דמתני' בתרתי, איכא למימר שתי גזירות הוות למידי שמאי והלל גזרו על פתן ועל שמנן משום יינן, דגזור שמן משום יין משקה משום משקה, וגזור על פת משום יין דשכיח הכי דטעים מידי ושכיח חתנות דידיה מפני שהוא חיי נפש והכל צריכין לו, ואתא בי דינא אחרנא וגזר בכל השלקות משום חתנות או משום שמא יאכילנו דבר האיסור כלשון אחר שכתב רש"י ז"ל, אלא מיהו משמע ודאי דפת ושאר תבשילי גוים מטעם אחד הן אסורין.

דג מליח חזקיה שרי ור' יוחנן אסר ביצה צלויה בר קפרא שרי ור' יוחנן אסר כי אתא רב דימי אמר אחד דג מליח ואחד ביצה צלויה חזקיה ובר קפרא שרו ורבי יוחנן אסר

The Gemara continues: With regard to fish salted by a gentile, Hizkiyya deems it permitted, and Rabbi Yoḥanan deems it prohibited. As for an egg roasted by a gentile, bar Kappara deems it permitted and Rabbi Yoḥanan deems it prohibited. When Rav Dimi came from Eretz Yisrael to Babylonia, he said: With regard to both salted fish and roasted eggs, Hizkiyya and bar Kappara deem them permitted even if they were prepared by a gentile, and Rabbi Yoḥanan deems them prohibited.

ר' חייא פרוואה איקלע לבי ריש גלותא אמרו ליה ביצה צלויה מאי אמר להו חזקיה ובר קפרא שרו ור' יוחנן אסר ואין דבריו של אחד במקום שנים אמר להו רב זביד לא תציתו ליה הכי אמר אביי הלכתא כוותיה דרבי יוחנן אשקיהו נגוטה דחלא ונח נפשיה

The Gemara relates a relevant incident. Rabbi Hizkiyya of Parva arrived at the home of the Exilarch, whose attendants said to him: With regard to an egg roasted by a gentile, what is the halakha? Rabbi Hizkiyya said to them: Hizkiyya and bar Kappara deem it permitted, and Rabbi Yoḥanan deems it prohibited, and the statement of one Sage has no standing in a place where it is contradicted by two, i.e., the halakha is not in accordance with the opinion of Rabbi Yoḥanan because he is in the minority. Rav Zevid said to them: Do not listen to him, as this is what Abaye said: The halakha is in accordance with the opinion of Rabbi Yoḥanan. Due to the stringency Rav Zevid sought to impose, the attendants gave Rav Zevid a cup [negota] of spiced vinegar to drink, and he died as a result.

ת"ר הקפריסין והקפלוטות והמטליא והחמין והקליות שלהן מותרין ביצה צלויה אסורה שמן רבי יהודה הנשיא ובית דינו נמנו עליו והתירוהו

The Gemara continues to discuss the halakhic status of various foods with regard to the prohibition against eating the cooking of gentiles.

7) רמב"ם – משנה תורה – מאכלות אסורות (יז:טו)

וְכַן כָּל כְּיוּצָא בְהֵן--שְׁעִיקָר הַגְזֵרָה מִשּׁוּם חֲתָנוּת, שְׁלֵא יִזְמְנוּ הַגּוֹי אֶצְלוֹ בְּסֻעוּדָה...

8) מו"ר הרב יעקב פריץ – סיכומים לתלמידיו על הלכות בישולי גוים

שני תנאים לאיסור בשולי עכו"ם.

בגמרא (דף לח' א') אמר **רב** כל הנאכל כמות שהוא חי, אין בו משום בשולי עכו"ם. **בסורא** מתנו הכי. (אבל-) **בפומבדיתא** מתנו הכי: אמר **רב** כל שאינו נאכל על שולחן מלכים ללפת בו את הפת, אין בו משום בשולי עכו"ם. מאי בינייהו? איכא דגים קטנים וארדי ודייסא. וכתבו **התוספות**, פירוש, (דגים קטנים וארדי דייסא)

שאינם נאכלים חיים ואין עולין על שולחן מלכים (שללישנא קמא יש בהם איסור, כיון שאינם נאכלים חיים, וללישנא בתרא אין בהם איסור כיון שאינם עולים על שולחן מלכים) ואומר ר"ת שלשון אחרון מוסיף על הראשון, להקל, שאפילו אינו נאכל חי, כיון שאינו עולה על שולחן מלכים, אין בו משום בשולי עכו"ם. ולכן פסק שאם יש אחד מהם או נאכל כשהוא חי, או שאינו עולה על שולחן מלכים, אין בו משום בשולי עכו"ם. וכתב **ב"י**: שכן פסקו **הרא"ש הרשב"א הר"ן**.

וכן דעת **רבינו חננאל** וכן פסק **הרמב"ם** ז"ל (פי"ז יד' טו') ודלא כ**הרמב"ן** שפסק בלישנא דסוראי לחוד.

רמב"ם – משנה תורה – מאכלות אסורות – פרק יז (ט-יג)

מהדורת מכון ממרא

מלכים לאכל בו את הפת, אין אדם מזמן את חברו עליו.

טז דגים קטנים שמלחן ישראל או גוי, הרי הן כמו שנתבשרו מקצת בשול; ואם צלן גוי אחר בו, מתרין. וכל שבשרו ישראל מעט בשולו, בין בתחלה בין בסוף--מתר; לפיכך אם הניח הגוי בשר או קדרה על גבי האש והפך ישראל בכשר והגיס בקדרה, או שהניח ישראל וגמר הגוי--הרי זה מתר.

יז דג שמלחו גוי, ופרות שעשנו, עד שהכשירן לאכילה--הרי אלו מתרין: מליח אינו פרום בגזרה זו, והמעשן אינו כמבשל. וכן קליות שלגויים--מתרין ולא גזרו עליהן, שאין אדם מזמן חברו על הקליות.

יח פולין ואפונין ועדשים וכיוצא בהן, ששולקין אותן הגויים ומוכרין אותן--אסורין משום בשולי גויים, במקום שעולין על שלחן מלכים משום פרפרת; ומשום געולי גויים, בכל מקום, שמא יבשרו אותן עם הבשר, או בקדרה שבשרו בה בשר. וכן הספגנין שקולין אותן הגויים בשמן, אסורין אף משום געולי גויים.

יט גוי שבשל ולא נתפנו לבשול, הרי זה מתר. פיצד: גוי שהצית אור באגם כדי להעביר הקציר, ונתבשרו בו חגבים--הרי אלו מתרין, ואפלו במקום שהן עולין על שלחן מלכים משום פרפרת; וכן אם חרף הראש להעביר השער--מתר לאכל מן הדלדולין ומן ראשי אוננים, שנצלו בשעת חריכה.

ט ויש שם דברים אחרים, אסרו אותן חכמים, ואף על פי שאין לאסורן עיקר מן התורה, גזרו עליהן כדי להתרחק מן הגויים--עד שלא יתערבו בהן ישראל, ויבואו לידי חתנות; ואלו הן: אסרו לשמות עמהן, ואפלו במקום שלא לחוש לזין נסוף; ואסרו לאכל פתן או בשוליהן, ואפלו במקום שלא לחוש לגעוליהן.

יג הדליק הגוי את התנור ואפה בו ישראל, או שהדליק ישראל ואפה גוי, או שהדליק הגוי ואפה הגוי ובא ישראל ונער האש מעט או כבשו לאש--הואיל ונשתתף במלאכת הפת, הרי זו מתרת; ואפלו לא זרק אלא עץ לתוך התנור--התיר כל הפת שבו, שאין הדבר אלא להיות הכר שהפת שלהן אסורה.

יד גוי שבשל לנו יין או חלב או דבש או פרישין, וכיוצא באלו מכל דבר הנאכל כמות שהוא חי--הרי אלו מתרין. ולא גזרו אלא על דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי, כגון בשר ודג תפל וביצה וירקות: אם בשלן הגוי מתחלה ועד סוף, ולא נשתתף ישראל עמו בבשולן--הרי אלו אסורין, משום בשולי גויים.

טו במה דברים אמורים, בדבר שהוא עולה על שלחן מלכים לאכל בו את הפת, כגון בשר וביצים ודגים וכיוצא בהן; אבל דבר שאינו עולה על שלחן מלכים לאכל בו את הפת, כגון תרמוסין ששלקו אותן גויים--אף על פי שאינן נאכלין סיון, הרי אלו מתרין. וכן כל פיוצא בהן--שעיקר הגזרה משום חתנות, שלא יזמנו הגוי אצלו בסעודה; ודבר שאינו עולה על שלחן

כ תְּמָרִים שֶׁשָּׁלְקוּ אוֹתָן גּוֹזִים--אִם הָיוּ מְתוּקִין מִתְחַלְתָּן, הָרִי אֵלֶי מְתָרִין; וְאִם הָיוּ מָרִין וּמְתָקִין הַבָּשׂוּל, הָרִי אֵלֶי אֲסוּרִין; הָיוּ בֵּינוֹנִיִּים, הָרִי אֵלֶי אֲסוּרִין. [כא] קָלִי שֶׁלְעֵדְשִׁים שֶׁשָּׁשׂוּ בֵּין בָּמִים בֵּין בַּחֲמִץ, הָרִי זֶה אֲסוּר; אֲבָל קָלִי שֶׁלְחֶטֶן וּשְׁעוּרִין שֶׁשָּׁשׂוּ אוֹתָן בָּמִים, הָרִי זֶה מְתָר.

כא [כב] שֶׁמֶן שֶׁלְגוֹזִיִּים, מְתָר; וּמֵי שְׂאוֹסְרוֹ--הָרִי זֶה עוֹמֵד בְּחֶטֶא גְדוֹל, מִפְּנֵי שֶׁהִמְרָה עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁהִתִּירוּהוּ: וְאִפְלוּ נִתְבַּשַׁל הַשֶּׁמֶן, הָרִי זֶה מְתָר; וְאִינוּ נֶאֱסָר לֹא מִפְּנֵי בָשׂוּלֵי גּוֹזִיִּים, מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱכָל כְּמוֹת שֶׁהוּא חַי, וְלֹא מִפְּנֵי גְעוּלֵי גּוֹזִיִּים, מִפְּנֵי שֶׁהִבְשֵׁר פּוֹגֵם אֶת הַשֶּׁמֶן וּמְסַרִּיחוֹ. [כג] וְכֵן דְּבַשׁ שֶׁלְגוֹזִיִּים שֶׁנִּתְבַּשַׁל, וְעָשׂוּ מִמֶּנּוּ מֵינֵי מְתִיקָה--מְתָר מִטַּעַם זֶה.

שלחן ערוך – יורה דעה – סימן קיג

דיני בישולי עובדי כוכבים, ובו ט"ז סעיפים

עם סיכומיו של מו"ר הרב יעקב פרץ שליט"א

ועוד מקורות הוספות מעוטות ממני הצעיר שבלוים ע"ה יונתן יעקב הלוי

(א) דָּבָר שְׂאִינוּ נֹאכְל כְּמוֹ שֶׁהוּא חַי, וְגַם עוֹלָה עַל שְׁלַחַן מְלָכִים לְלֶפֶת בּוֹ אֶת הַפֶּת אוֹ לְפַרְפֶּרֶת, שְׁבִשְׁלוֹ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אֶפְלוּ בְּכָלֵי יִשְׂרָאֵל וּבְבֵית יִשְׂרָאֵל, אֲסוּר מְשׁוּם בְּשׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים.

משמע כמ"ש 'פרי חדש'. וכתב עהש"ו (ז) משמע מהירושלמי כדעת הרמב"ם.

אדם חשוב כתב 'דגול מרבבה' דבר שנאכל כמו שהוא חי לא נאסר בבשולי עכו"ם ומותר לאכול אפילו לאדם חשוב. ואין צריך להחמיר בזה. וכ"כ כנה"ג, פר"ח לה"פ, פר"ת ער"ה ועה"ש.

[ויש אומרים שאדם חשוב, צריך להחמיר וכמ"ש בגמרא שבת (דף נ"א) שר' אמי החמיר. וכן דעת הש"ך לקמן סימן קנ"ב ס"ק וכתב כה"ח כן משמע מדברי האר"י להחמיר] - וכ"כ ב"ח.

דברים המותרים והאסורים

דברים המותרים: חלב שבישלו עכו"ם ועשאו גבינה (בל"י כה"ח יד), משקה קפה (בא"ח ועו"פ כה"ח כא' כב'), קטניות (הרמ"א ס"ב), דגים קטנים שנמלחו, הרי הן כמו שנתבשלו מקצת בישול, ואם צלאן הגוי, אח"כ מותרים (ס"יב) "ודגים גדולים מלוחים אינם נאכלים כך אלא ע"י הדחה לפיכך אם צלאן גוי, אסורים ויש מתירים". הרמ"א: וכן כל דבר שנאכל חי ע"י הדחה, ובישלו גוי, דינו כדגים גדולים" (סי"ב) אבקת תפוז"א של גוי.

דברים האסורים: ביצה שבישלה גוי או טיגנה (סי"ד), תבשיל אורז (פר"ח כה"ח ח') סופגניות (בא"ח).

(1) מו"ר הרב יעקב פרץ – סיכומים

צריך שני תנאים לאיסור בשולי עכו"ם שאינו נאכל כמו שהוא חי, וגם שהוא עולה על שולחן מלכים. [וכמו שפירשו התוספות במס' ע"ז דף לח' א' שבפומבדיתא באו להוסיף שאם אינו עולה על שולחן מלכים, אע"פ שאינו נאכל כמו שהוא חי, אין בו איסור משום בשולי עכו"ם. וכן דעת כל הפוסקים, חוץ מהרמב"ן דס"ל כ'סורא' שהעקר הוא אם לא נאכל כמו שהוא חי, יש בו משום בשולי עכו"ם, אפילו אינו עולה על שולחן מלכים].

וכתב הש"ך (א) משמע מדברי מרן כאן, שאפילו לא נשתנה ע"י האור, אסור. וכדעת הרמב"ם. וכן דעת הרמ"א. אמנם דעת הש"ך עצמו כדעת הר"ן ורש"י שאין אסור בשולי עכו"ם אלא כשנשתנה מברייתו ע"י האור. וכן פסק בהג"א וכן נראה דעת הרי"ף וראב"ן. מיהו מסיק הש"ך דעת שאר הפוסקים שאין לחלק בזה.

'לפרפרת' מוכח דעת מרן, שאפילו דבר שלא מלפתים בו את הפת, דהיינו 'פרפרת', אם יש בו שני התנאים, יש בו איסור משום בשולי עכו"ם. ומ"ש בגמרא ללפת בו את הפת, הוא לאו דוקא, אלא העיקר אם הוא עולה על שולחן מלכים (וגם אינו נאכל כמו שהוא חי) יש בו איסור. וכן דעת הטור. וחכ"א ועה"ש. אבל דעת 'פרי חדש' חולק וס"ל לדברים הבאים לקינוח סעודה שאינם עשויים ללפת בהם את הפת, אין בהם איסור בשולי עכו"ם. ודעת הרמב"ם (פרק יז' הל' מ"א הלכה טו')

(ב) ערב דָּבַר הַנֶּאֱכָל כְּמוֹ שֶׁהוּא חֵי עִם דְּבַר שְׂאִינוֹ נֶאֱכָל כְּמוֹ שֶׁהוּא חֵי, וּבְשֵׁלֶם הָעוֹבֵד פּוֹכְבִים, אִם הָעֶקֶר מִדְּבַר שְׂיֵשׁ בּוֹ מִשּׁוֹם בְּשׂוּלֵי עוֹבֵד פּוֹכְבִים, אָסוּר. וְאִם לֹא, מִתֵּר. הִגָּה: וּמִתֵּר לְאָכֵל אֶפְוִיִּים קְלוּיִים שֶׁל עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים, וְכֵן הַקְטָנוֹת שְׂקוּרִין עֲרַבְשִׁי"ן, קְלוּיִים, דְּאִינָן עוֹלִים עַל שְׁלֶחַן שֶׁל מְלָכִים וְכֵן נִהְגוּ בָּהֶם הֵתֵר אִם לֹא בְּמָקוֹם שֶׁנִּהְגוּ לְמִשְׁחַת הַמַּחְבֵּת בְּחֵלֶב, שְׂאֵז נוֹהֲגִים בָּהֶם אָסוּר (רַמְבַּ"ם פ"ז דמ"א ומ"ה"א מִפְּרַג וְהִגָּהוֹת בְּאֶרֶץ). אָבֵל בְּלֹא הֶכֶי, שְׂרִי וְאִין לְחַוֵּשׁ לְכָלִּים שֶׁל עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים, דְּסִתְמָן אִינָן בְּנֵי יוֹמָן. וְכָל פְּרִי שֶׁנֶּאֱכָל כְּמוֹ שֶׁהוּא חֵי, אִף עַל פִּי שְׂבָשְׁלוֹ אוֹתוֹ עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים וְנִמְחָה וְנִעְשָׂה תְּבַשִּׁיל בִּידֵיהֶם, שְׂרִי. וְעַל כֵּן אוֹכְלִין הַפּוֹבִידֵל"א שְׂעוֹשִׁין הָעוֹבְדֵי פּוֹכְבִים (ד"ע מִמְשַׁמְעוֹת הַרַמְבַּ"ם וְר"ן וְתוֹס' וְהוּא פְּשׁוּט).

או' ו' וכ"כ הרב שאלת יעב"ץ ח"ב סי' קמ"ב דף ע"ה. אכן הרב פנים מאירות ח"ב סי' ס"ב חלק על הפר"ח וסבר דיש בו משום בשולי גוים יעוש"ב. והרדב"ז בתשו' סי' תרל"ז התיר הקאהב"י דאין בה משום בש"ג אך לא ישתה במסיבתם יעו"ש וכן התיר הרב בני חיי וכתב דאפשר דהאר"י היה מחמיר על עצמו יעו"ש ומלשון נגיד ומצוה נראה שהאר"י זצ"ל מן הדין קאמר וכבר הכנה"ג והרב פנים מאירות ס"ל דמדינא אסור. ברכ"י בשיו"ב או' ג' נמצא דדבר זה בפלוגתא שנייא וע"כ המחמיר יחמיר לעצמו אבל לא יוכל למחות ביד השותים כי יש להם על מה לסמוך.

(כב) וכתב זב"צ סוף או' ט"ז דבעיר בגדאד יע"א נוהגין היתר גמור בקאו"י דנהגו כהמתירין אך מי שהוא יר"ש יחמיר לעצמו. וכ"כ בן א"ה פ' חקת או' ט"ז דבעיר בגדאד יע"א המנהג פשוט מקדם קדמתא לשתות הקאווי של גוים אפי' במקום הנועד שלה ובודאי בעל נפש צריך להחמיר והצנועים מושכין ידיהם ממנה ברם אפי' אדם חשוב אם הולך לבית גוים גדולים לעשות וזית"א מוכרח הוא לשתות מכמה סיבות שיש בהם טעם עכ"ל. ועיין עוד בדברינו לאו"ח סי' שכ"ה או' ל"ו ולקמן סי' קי"ד או' י"ב ואו' י"ד.

(כג) וקאווי קלוייה לבד בלתי בישול ודאי לכ"ע שרי לקנותה מן העכו"ם ובשלה כיון דלא נאסרה משום בש"ג דהא קלוייה אינה עולה לא עש"מ ולא על שלחן הדיוטות.

(4) מו"ר הרב יעקב פרץ – אמת ליעקב: אורחות הרב וקהלתו – פרק ז – סימן ז: כב
קפה או תה של גוים – מותרים.

(2) מו"ר הרב יעקב פרץ – סיכומים

אם נתערב מאכל שנאסר משום בישולי עכו"ם תוך מאכל של היתר, ואינו ניכר להוציאו, בטל ברוב בעלמא, בין שנתערב במינו בשאי"מ בין בלח בין ביבש (או"ה, תו"ח, ש"ך, כנה"ג, בל"י. ראה כה"ח טו ב).

(3) הרב יעקב חיים סופר – כף החיים – יורה דעה קיג (ס"ק כ – כב)

(כ) שם הגה. ומותר לאכול אפונים קלויים של עכו"ם וכו' ומיהו האר"י ז"ל בש"ה"מ פ' וילך כתב דהאפונים מן הדין אסורין מפני שקלויות שלהם עולים עש"מ והשרים של המקומות שעושים אותם קלויות עכ"ל ומשמע גם לפי דברי האר"י ז"ל דאם ידוע לנו שאין עולין באותו מקום שקולים אותם עש"מ שרי. ומיהו אם במקום שקולים אותם עולים ושולחים אותם למקום אחר שאין עולים נסתפק בזה הרב חיים שאל ח"א סי' ע"ד בסעי' הששי וכתב שדעתו נוטה לאסור יעו"ש ונראה דה"ה בהיפך דאם במקום שקולין אותם אין עולין ובמקום אחר ששולחין אותם עולים דיש להחמיר לפי דברי האר"י ז"ל ואין דומה לפת שהולכין אחר אפייה דהכא הדבר תלוי בטעם אחר בעולה עש"מ.

(כא) הקאהב"י של עכו"ם רבינו האר"י אסרה משום בש"ג כמ"ש בס' נגיד ומצוה אך לא ראיתי זה בש"ה"מ וכ"ה דעת הכנה"ג בס"ה זה (בהגב"י או' י"ז) ובתשו' ב"ח ח"ד סי' קנ"ה וכתב דהיה אוסרו על עצמו שלא לשתות אך לא היה מוחה בשותים. אמנם מדברי מהריק"ש רסי' קי"ד שאסר לשתות הקאהב"י במקום הנועד לזה משום חתנות וכ"כ הרה"ג מהר"ר אברהם סכנדרי ז"ל בתשו' כ"י מוכח דמשום בש"ג ליכא וכ"ה דעת הפר"ח סי' קי"ד

(ג) פנאד"ה ש'אפאה עובד פוכבים, אסורה אפלו למי שנוהג התר בפת של עובדי פוכבים, ש'שמן נאסר פשהוא בעין משום בשולי עובדי פוכבים, ונבלע בפת. וכן ירקות הנאכלים חיים שבשלם עם בשר, אסורים, מפני ש'שמן של בשר נבלע בהם.

(6) מו"ר הרב יעקב פרץ – סיכומים

ואף על פי שנכתב לעיל שבישולי עכו"ם בטל ברוב, שאני הכא שהשומן נראה וניכר בעין בתוך הפת (כה"ח לד. מנ"י חו"ד).

(5) הרב יעקב חיים סופר – כף החיים – יורה דעה קיג (ס"ק לא)

וה"ה פנאד"ה של בשר שקורין פשטיד"א דמשימין בו מולייתא של בשר חי דהוי כמו פנאד"ה של דגים שאסור. כנה"ג שם. שו"ג שם.

(ד) יש מי שמתיר בשפחות שלנו, ויש מי שאוסר, ואפלו בדיעבד (תשובת הרשב"א ס' ס"ח). הגה: ובדיעבד, יש לסמוך אדברי מתירים (אך פלל מ"ג והגהות ש"ד). ואפלו לכתחלה נוהגין להקל בבית ישראל, ש'שפחות והעבדים מבשלים בבית ישראל, פי אי אפשר שלא יחתה אחד מבני הבית מעט (שם).

(7) מו"ר הרב יעקב פרץ – סיכומים

איזה גוי, בשולו אסור

[בקיצור – יהי שלום]

אפילו בשפחות הקנויות לנו. אמנם כתב כנה"ג, בשעת הדחק, יש לסמוך על סברת הרמב"ן ולהתיר בשפחות הקנויות לנו.

סכום להלכה. בזמנינו שהשפחות והעובדים לא קנויים לנו, אלא מושכרים, יש בבישולם איסור בשולי עכו"ם אפילו בדיעבד ובשעת הדחק.

כתב מרן: "יש שמתיר בשפחות שלנו, ויש מי שאוסר ואפילו בדיעבד".

הרמ"א: ובדיעבד יש לסמוך אדברי המתירין. ואפילו לכתחלה נוהגין להקל בבית ישראל שהשפחות והעבדים מבשלים בבית ישראל, כי אי אפשר שלא יחתה אחד מבני הבית מעט" (סעיף ד').

ובדעת הרמ"א יש ספק, האם הוא מתיר דוקא בשפחות קנויות וכדעת הרמב"ן, או שמתיר אפילו בשפחות מושכרות- לא קנויות, והטעם דס"ל כדעת הראב"ד שהובא בתוספות (דף לח' לא) דס"ל להתיר בשפחות אפילו מושכרות, דס"ל שאין לחוש בהן לא לחתנות ולא לשמא יאכילנו דבר אסור, או שמסתמך בעיקר גם על הטעם, ש"אי אפשר שלא יחתה אחד מבני הבית מעט" ולפי טעם זה, בזמנינו שמבשלים על הגז, לא מצוי כ"כ שאחד מבני הבית יחתה להעלות הגז. ואם כך יש לאסור וצ"ע.

ביאור, דעת 'יש מי שמתיר' הוא הרמב"ן (שהובאה תשובתו בב"י ובד"מ) שס"ל, להתיר בשפחות שקנויות לנו, דמלאכה דעבד גוי, דישראל הוא דקנוי לו למעשה ידיו, ומוזהר עליו בשבת מן התורה, וליתא בכלל נכרי, והלכך ליתיה בכלל גזרת חתנות. וכן נהגו עכ"ל.

מי הוא הגוי שאסור בשולו

[באריכות יותר – יהי שלום]

וכתבו ט"ז וש"ך: שאין בכלל זה, שפחות שלנו שאינן קנויות לנו, אלא נשכרות לישראל לזמן, ואין אנו מזהרים עליהן בשבת (כמ"ש בשו"ע או"ח סי' שד' ס"ג).

כתבו התוספות (דף לח' א'): "האומר הר"ר אברהם ב"ר דוד, דודאי, שלקות סרו חכמים כשהעכו"ם מבשלים בביתו, אבל כשהוא מבשל בביתו של ישראל, אין לחוש לא לחתנות ולא לשמא יאכילנו דברים טמאים. ולא הודה לו רבינו תם. דודאי, כיון שהעכו"ם מבשל, לא חלקו כלל חכמים בין רשות ישראל לרשות העכו"ם,

וכתב 'פרי חדש': בשפחות הנשכרות, שאין אנו מזהרים אליהם בשבת, לכולי עלמא, יש לאסור.

ודעת "יש מי שאוסר" הוא ד' הרשב"א דס"ל לאסור בכל, אפילו בקנויות לנו, ולפי הכלל בדברי מרן כשכותב "יש... ויש", הלכה כ"יש", לפי זה אין התר לדעת מרן

כי לעולם יש לחוש שמא לא יזהר גם בביתו של ישראל כמו בביתו של עכו"ם.

נלי"פ: קצת משמע, הטעם, שמא יאכילנו דברים אסורים, אבל לטעם חתנות, אין בזה, ואם כך קשה לדין דקי"ל הטעם הוא משום חתנות, וכן דעת **התוספות** (דף לח' א') היה ראוי להתיר כשהעכו"ם מבשל בבית ישראל.

דעת **'בדק הבית'** (**הרא"ה** בס' **תוה"ב** בית ג' ש"ז) זה לשונו: "שמעתי בשם **הרב ר' יצחק ברבי מנוח** ז"ל שאין די בשולי נכרים בעבדו ושפחתו הקנויים לו, כיון שעוים דרך כפייה, לא שייך הכא אקרובי דעתא. ומורי **הרמב"ן** ז"ל רואה דבריו, אע"פ שאין ראוי לעשות כן לכתחילה (אבל) דיעבד מותר.

ולפני כן (שם) כתב **הרא"ה** שאיסור זה בשולי עכו"ם, "שיש מקום שהוא אסור, ומקום שהוא מותר, ובשלכות התירוהו כל שאין הנכרי מתכוון לבשל כמ"ש **בגמרא**, נמצא דבר אחד פעמים אסור, פעמים כיוצא בו מותר, שלא אסרו בזה כל זמן שאין בו חשש בנותיהן, אף אני אומר שהנכרי שבא לבשל לחולה והוא בשבת בזמן האסור לנו לבשל, שלא אסרו משום בשולי נכרים כלל, דלא שייך הכא משום חתנות... עוד אני בא לדון מזה הטעם שלא השוו חכמים מדותיהם בענין זה, ואל אסרו בו אלא לפי מה שיראה שימשך בו טעם של חתנות". ע"כ.

נלי"פ: ולפי דבריו, יש לדון להתיר בשולי עכו"ם במטבח של מלונות ואולמי חתונות.

ודעת **או"ה** (כלל מג) שבדיעבד, נוהגים לסמוך אדרבי **הראב"ד**, שמתיר בבית ישראל. וכתב **ב"י**: "כתוב **בא"ת**, כתב **הרמב"ן** בתשובה, דעתי שאין איסור בשפחות הללו הקנויות לנו למלאכה, דעבד ערל, דישראל הוא דקנוי לו למעשה ידיו ומוזהר עליו בשבת מן התורה, וליתא בכלל עכו"ם, והלכך ליתיה בכלל גזירות דידהו, וכן נהגו עכ"ל (**רמב"ן**) **והרא"ש** כתב אע"פ שהדעת נוטה לדבריו, בעל נפש ראוי להחמיר על עצמו.

ודעת **הגהת שיערי דורא** בשם **'תרומת הדשן'** שנוהגים להתיר להניח שפחות לבשל ולצלות, ואפשר שסמכו אהא, שאי אפשר שלא יחתה אחד מבני הבית, בגחלים

לצורך בשול או צלייה. עכ"ל וכן כתב **הרמ"א** (סעיף ד').

ודעת **הרשב"א** (במשמרת הבית): "אין הפרש בין עבד לשפחה וכו' שלא חלקו בגזרותיהם".

ומרן כתב בסעיף ד': "יש מי שמתיר בשפחות שלנו ויש מי שאוסר ואפילו בדיעבד". **יש מי שמתיר** שכתב מרן הוא דעת **הרמב"ן** הנ"ל, **'ויש מי שאוסר'** הוא דעת **הרשב"א** הנ"ל. ולפי הכלל שבידינו דעת מרן נוטה כדעת האוסר - דעת הרשב"א (הכלל הוא כשמביא מרן "יש ויש", דעתו כסברא אחרונה).

ו**כתב כנה"ג**: שבמקומות הללו, אין נוהגים התר אפילו בשפחות שהן קנויות לנו, אפילו בדיעבד, ומיהו שמעתי מא"א שבשעת הדחק, יש לסמוך על סברת הרמב"ן (וכ"כ **שו"ג**).

כתב **"פרי חדש"**: שפחות הנשכרות (לנו) שאין אנו מוזהרים עליהן בשבת כמ"ש **באו"ח** (סי' דש' ג') לכולי עלמא, יש לאסור ואפילו דיעבד. (וכ"כ **לה"פ**) ע"כ. **ובש"ך** מסתפק בדברי **הרמ"א** שכתב דיעבד יש לסמוך וכו', האם קאי על יש מתירין שכתב מרן, ולפי זה דוקא בשפחות הקנויות, או אפילו בשפחות הנשכרות יש לסמוך על המתירין שהוא דעת **הראב"ד** הנ"ל. או על סברת מ"ש אחר זה "שאי אפשר שלא יחתה אחד מבני הבית".

מומר לחלל שבת

8) תשובות הרמב"ם – סימן תמט

הקראים אין ביינם שום איסור. ואע"ג דלית להו ולפני עור לא תתן מכשול, מהמני אחמרא כל שכן היכא דאנהו שתו מיניה דשרי ליה לבר ישראל מינן למשתי מיניה, דתנן בנדה סוף פרק דם הנדה זה הכלל כל דבר שחשודים בו אינן נאמנין עליו פירושו על הכותיים שלא מבני ישראל המה. הא אם לא היו חשודין נאמנין ואפ"ל על היין.

9) פתחי תשובה – יורה דעה (ק"ג:א)

עבה"ט של מהרי"ט ז"ל שכתב דעיקר הגזירה היתה משום חתנות כו' וע' בס' תפארת למשה שכתב דלפי טעם זה שרי בישול של מומר דמשום חתנות ליכא. אלא שהיה עוד טעם מבואר בב"י דשמא יאכילנו דברים

(ה) עובד פוכבים שפשול, ולא נתפון לבשול, מתר. פיצד, עובד פוכבים שהצית אור באגם פדי להעביר התציר, ונתבשלו בו חגבים, הרי אלו מתרים, ואפלו במקום שעולים על שלחן מלכים. וכן אם תרד הראש להעביר השער, מתר לאכל ראשי האזנים שנצלו בשעת התריכה. אבל אם פון לשם בשול, פגון שהסיק התנור לבשול בו, והיה בו בשור תחלה ונצלה, אף על פי שלא פון לזה הבשור, שהרי לא ידע בו, אסור.

(ו) כל שפשול ישראל מעט בשולו, בין בתחלה בין בסוף, מתר. לפיכך אם הניח עובד פוכבים בשור או קדרה על גבי האש, והפך ישראל בבשור והגיס בקדרה, או שהגיס ישראל וגמר העובד פוכבים, הרי זה מתר. ואפלו לא היה מתבשל בלא סיוע העובד פוכבים.

(ז) אין שגירת (פי' הבצרה ובערו והשיקו (יחזקאל לט, ט), תרגום ויהוון שגרין) התנור מועלת אלא בפת, אבל בשאר המתבשלים אין שגירת התנור ולא הדלקת האש מעלה ומוריד, אלא ההנחה דוקא. לפיכך הרוצה לבשל במחבת בתנור של עובד פוכבים, צריך שיתן ישראל המחבת לתוך התנור, למקום הראוי להתבשל בו. הנה: ויש חולקין וסבירא להו דהדלקת האש או חתוי בגתלים מהני לענן בשול כמו לענן פת, וכן נוהגין (הגהות ש"ד ובארך ובמרדכי פא"מ). ואפלו חתוי בלא פונה מהני ומועיל (ממשמעות מהרא"י בהגהות ש"ד וכל בו). ויש אומרים דאפלו לא חתה ישראל ולא השליך שם קיסם, רק שהעובד פוכבים הדליק האש מאש של ישראל, שרי (או"ה שם בשם מהר"ם).

ישראל, ולא השליך שם קיסם רק שהגוי הדליק האש מאש של ישראל שרי (ס"ז).

10 מו"ר הרב יעקב פרץ – סיכומים

דעת מרן ודעת הרמ"א

לפי זה: הדלקת הגז מועיל אפילו הגוי מניח הסיר על הגז. ואפילו הגבהת הגז מועיל, אפילו הניח הגוי הסיר על הגז.

וזהו'ל 'חכמת אדם' (סו' ח'): "בבישול לא מהני אלא מצרכי בישול, כגון, שהפך והגיס בו הישראל, ובלא זה לא היה מתבשל. או שיתן ישראל הקדרה על האש במקום שראוי להתבשל. ולא מהני מה שישראל מכניס רק לתנור אלא צריך לקרבו אל האש ממש, אך מפני הדוחק, יש לסמוך על המקילין דס"ל, שהוא הדין הדלקת האש או שנפח באש, או חתוי בגתלים, אפילו חתוי בלא כוונה, או השלכת קיסם מהני. ויזהר לכתחלה שיראה שיהיה החתוי מועיל לקרב הבישול. ובדיעבד אפילו לא הועיל, אין כח למחות, אפילו אם רק הדליק מאש של ישראל או שהשליך קיסם".

דעת מרן וכן מנהג ספרד. לא מועיל הדלקת התנור, אלא הנחת הקדרה על מקום הראוי שיתבשל. לפי זה: אם הגוי הדליק הגז, יניח ישראל הסיר עליו. כן הוא אפילו לכתחילה. ואפילו הגוי הדליק הגז והניח עליו את הסיר, יכבה ישראל את הגז וידליקנו שוב. ואם התבשל ע"י הגוי שיעור מאכל בן דרוסאי- הוא חצי בישול, לא יועיל מה שיבשלונו ישראל אחר כך. אמנם בע"ש או בערב יו"ט או שיש הפסד מרובה [- ובדרך כלל יש הפסד מרובה] מותר שישראל יגמור בישולו- שיכבה הגז וידליקנו שוב- כל זמן שלא נגמר בישולו. אבל נגמר בישולו ע"י הגוי, לא יועיל מעשה ישראל אפילו מצטמק ויפה לו.

דעת רמ"א: הדלקת האש או חתוי בגתלים מועיל, ואפילו חתוי בלא כוונה מועיל. ואפילו לא חיתה

(ח) נתן ישראל קדרה על האש וסלקה, ובא עובד כוכבים והחזירה, אסור. אלא אם כן הגיע למאכל בן דרוסאי, שהוא שלישי בשולו, פשסלקה.

11) מו"ר הרב יעקב פריץ – סיכומים

שיעור הבשול שאסור

מותר, או רק הצד שניצלה ע"י ישראל. ראה בדר"ת (ס) משמע דס"ל, מותר.

צלי, בשר שצולים בשפוד על האש, ודרכו להפכו לצדדיו, כ' ב"י, שאסור לגוי להפכו כדי שיצלה, אלא א"כ נצלה ע"י ישראל, כמאכל בן דרוסאי (-שלישי בישול), שהרי אם לא היה הופכו הגוי, לא היה נצלה מצד האחר כלל, ועוד דאיכא למיחש, שמא יסלקנו הגוי ויחזור ויניחנו, ולא אדעתיה דישאל.

[נלי"פ: משמע קצת מדבריו, שא נצלה מצד אחד ע"י ישראל, ומצד שני ע"י גוי, שאסור הצד השני, שהרי כתב "לא היה נצלה מצד האחר כלל" - שאסור].

כתב כה"ח (זס) משום כנה"ג (בהגב"י) שהאידינא נהוג עלמא להתיר אפילו לכתחילה, ולימד עליהם זכות (- על מה שהחמיר מרן ב"י הנ"ל, נהגו להתיר).

12) מרן – שו"ת אבקת רוכל (סימן ל)

ובכ"ה נראה לומר בנ"ד דכיון דאיסורא דרבנן היא ויש מתירים הני חטים כיון דמתייבשין כ"כ דאינם נאכלים אלא ע"י בישול אחר והבשול הא' אינו ניכר בהם מותרים ואפשר שאפילו האוסרים בתבשיל יתירו באלו החטי' כיון שאינן נאכלין אלא ע"י בישול מחדש.

נאם הצעיר יוסף קארו

אם נתן ישראל קדרה על האש- על הגז וכיו"ב, והתבשלה כשליש בשול, וסלקה הוא או הגוי ואחר כך בא גוי והחזירה והתבשלה כל צרכה, מותר, כיון שהתבשלה קודם ע"י ישראל שלישי בשול (כמאכל בן דרוסאי) (ס"ח) [ואע"פ שמדברי הרמב"ם בפ"ט הל' שבת נראה שהוא חצי בישול (- הוא מאכל בן דרוסאי) כדאי הם רש"י ורשב"א לסמוך עליהם באיסור בשולי גויים, דרבנן, כ"כ ב"י שו"ג].

ואם יש ספק, אם הגיע הבישול שע"י ישראל, לשיעור שלישי בשול, ואח"כ הגוי גמר הבישול, מותר שספק רבנן הוא, ולקולא.

וז"ל מרן: "הניח ישראל (הקדרה-) על גבי האש, והניח גוי לשמרו והפך בו, ואין ידוע אם סלקו העכו"ם עד שלא הגיע למאכל בן דרוסאי (- שלישי בישול), מותר. (הגה: דספק דבריהם להקל) שחיתוי בגחלים ע"י ישראל, מועיל, אם יש ספק, אם ישראל חיתה, באור או לא, מותר (ט"ז).

יש להסתפק, אם נצלה הבשר בצד אחד שלישי בשול או חצי בשול, ובא הגוי וצלה בצד השני, האם כל הבשר

(ט) אם בשלו עובדי כוכבים כמאכל בן דרוסאי וגמרו ישראל, יש לאסור, אלא אם כן הוא ערב שבת או ערב יום טוב או שלישי הפסד מרבה בדבר. ויש מתירין בכל ענין (טור בשם הרא"ש ור"ן ור"ף ומקור"ם ואו"ה וסמ"ק סימן שכ"ג שר' יקר עשה כן מעשה וכ"ה בכל בו וכ"פ ב"ה"ת ומרדכי נאגדה פא"מ ורא"ה בס' ב"ה וסמ"ג דף נ"ז ע"ב ושפן קבל מר"י ורבנו ירוחם נ"ז ח"ז שפן הספימו רב הפוסקים ולא פדת השיג הבית יוסף בב"ה ארבנו ירוחם בזה עין שם), וכן נוהגין.

13) מו"ר הרב יעקב פריץ – סיכומים

נלי"פ: לא גילה דעתו אם דוקא בע"ש או הפס"מ וכדעת מרן, או שהוא מקיל לגמרי. ונראה, שלענין זה נחשב מאכל בן דרוסאי שיעור חצי בשול וכדעת הרמב"ם שס"ל כן לענין שבת.

כתב 'ערך השולחן' (- ר' יצחק טייב זצ"ל) נראה, דכל שלא נגמר בישולו, אפילו בישולו הגוי יותר ממאכל בן דרוסאי, מותר. וכ"כ סמ"ג והמרדכי.

שבזה, ליכא מאן דמתיר [ודעת הרא"ה להתיר אפילו נגמר בישולו ע"י גוי אם מצטמק ע"י ישראל].

ואם בישלו הגוי וגמר בישולו, וישראל הוסיף בבישולו, באופן שמצטמק ויפה לו ע"י ישראל, כתב הרשב"א

(י) הניח ישראל על גבי גחלים עוממות שלא היה ראוי להתבשל עליהם כמאכל בן דרוסאי, ובא עובד פוכבים והפך בו ונתבשל, אסור.

(יא) הניח ישראל על גבי האש, והניח עובד פוכבים לשמרו, והפך בו ואין ידוע עם סלקו העובד פוכבים עד שלא הגיע למאכל בן דרוסאי, מתר. דספק דבריהם להקל (טור). וכן פל ספק בשולי עובדי פוכבים וכיוצא בו, מתר.

(יב) דגים קטנים שמלחן ישראל או עובד פוכבים, הרי הן כמו שנתבשלו מקצת בשול. ואם צלאן עובד פוכבים, אחר פן, מתרים. אבל דגים מלוחים גדולים, אינם נאכלים אלא על ידי הדחק; לפיכך אם צלאן עובד פוכבים, אסורים, ויש מתירין. הגה: וכן פל דבר שנאכל חי על ידי הדחק, ובשלו עובדי פוכבים, דינו כדגים גדולים (ד"ע). ובשר מלוח אינו נאכל כלל כמו שהוא חי, ואסור אם נתבשל על ידי עובד פוכבים (תוספות פ' החולין).

(יג) דג שמלחו עובד פוכבים ופרות שעששן עד שהכשירן לאכילה (הרי אלו מתירין, דמלות), מליח אינו פרות בגזרה זו, ותמעשן אינו כמבשל. {הגה: גם פבוש אינו כמבשל, דלא אסרו אלא בשול של אש (טור).}

14 מו"ר הרב יעקב פרץ – סיכומים

וסימנך: אין איסור בישולי עכו"ם, בעכו"ם. ר"ת עישון כבישה ומליחה.

דבר שלא משתנה מברייתו ע"י האור.

כתב הר"ן (דף יד) כל דבר שלא נשתנה מברייתו ע"י האור, כגון קליות, אפילו הוא דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי, ועולה על שולחן מלכים ללפת בו את הפת, אין בו משום בשולי עכו"ם, משום מאי דילפינן מהקרא (כנ"ל) מה מים לא נשתנו מברייתן ע"י האור, אף אוכל שלא נשתנה מברייתו ע"י האור, מותר. ואע"פ שמסיק בגמרא, שהגזרה היא מדרבנן, מכל מקום לא עקרו את הכלל הזה דילפינן מהקרא. וכתב (הר"ן) שגם דברי הרי"ף מטין כן. וכותב הר"ן שלמד חילוק זה מדברי רש"י (דף לח' ב') שכתב: "חמין מותרים, מפני שלא נשתנו מברייתן ע"י האור. וקליות נמי לא נשתנו".

וכתב הש"ך: נראה עיקר בש"ס כהר"ן ורש"י דאין משום בשולי עכו"ם אלא כשנשתנה מברייתו ע"י האור. וכן פסק בהג"א וכן נראה דעת הרי"ף, כמ"ש הר"ן וכן נראה דעת הראב"ן. אבל דעת הרמב"ם ושאר פוסקים והרב בד"מ ובת"ח, ודעת מרן, ס"ל אפילו לא נשתנה ע"י האור, אסור, והטעם להתר קליות, הוא כמ"ש הרמ"א, שאינם עולים על שולחן מלכים.

15 הרב יעקב חיים סופר – כף החיים – יורה דעה קיג (ס"ק פ)

אבל כבוש עלי גפנים הנקראים יאפרקיס מותר לקנות מן הגוים. ברכ"י שם או' ט"ז משם הרב הנז' מיהו בעיקר עלי גפנים אם מותר לאוכלם מפני התולעים כבר כתבנו לעיל סי' פ"ד או' צ"ז באורך יעו"ש.

(יד) ביצה, אף על פי שראויה לגמעה חיה, אם בשלה עובד פוכבים, אסורה.

דסעי' י"ב בדגים גדולים מודים כאן ובתמרים המרים
דסעי' ט"ו שכאן אין נאכלין אלא ע"י דוחק גדול. ט"ז
ס"ק י"ד. בל"י או"י ט.

**16 הרב יעקב חיים סופר – כף החיים – יורה דעה
קיג (ס"ק פא)**

ביצה אעפ"י שראויה לגומעה חיה אם בישלה עכו"ם
אסורה. והטעם דאכילה ע"י הדחק הוא ואף ליש מתירין

**(טו) תמרים המרים קצת, שאינם נאכלים אלא על ידי הדחק, אם בשלם עובד פוכבים,
אסורים.**

**(טז) פלים שבשול בהם העובד פוכבים לפנינו דברים שיש בהם משום בשולי עובדי
פוכבים, צריכים הכשר. ויש אומרים שאינם צריכים. ואף לדברי המצריכים הכשר,
אם הוא פלי תרס מגעילו שלש פעמים, ודיו, מפני שאין לאסור זה עקר מדאורייתא.
הגה: עובד פוכבים שבשול לחולה בשבת, מתר למוצאי שבת, אפלו לבריא, ואין בו משום בשולי
עובדי פוכבים, דכל כהאי גוונא הכרא אפא (בית יוסף בשם הר"ן שכ"כ משם הרא"ה).**

**20 טור יורה דעה הלכות מאכלי עובדי פוכבים סימן
קיג**

וכתב הרשב"א וכן כלים שבשלו בהן עו"ג דברים שיש
בהן משום בשולי עו"ג אסורין לפיכך צריך ליהזר
בשפחות נכריות המבשלות לעצמן בבית רבן ישראל
שלא יניחוהו על גבי האור ואם קדמו והניחוהו צריך
שיהפך בו קודם שיגיע למאכל בן דרוסאי ולא נהירא
לא"א הרא"ש ז"ל וכתב שאין צריך לחוש לזה כלל שלא
החמירו בבישולי עו"ג לאסור פליטתו.

בישולי גויים לחולה שאין בו סכנה

21 רמב"ם – הלכות שבת (פרק ב הלכה י)

חולה שאין בו סכנה, עושין לו כל צרכיו על ידי גוי.
פיצד: אומרין לגוי לעשות לו, והוא עושה--לבשל לו
ולאפות, ולהביא רפואה מרשות לרשות, וכיוצא באלו.
וכן פוחל עיניו מן הגוי בשבת, אף על פי שאין שם סכנה.
ואם היו צרכיו, אין בהן מלאכה--עושין אותן אפלו
שקראל; לפיכך מעלין אוננים בשבת, ומעלין אנקלי,
ומתזירין את השקר. וכן כל כיוצא בהן, מתר.

17 מו"ר הרב יעקב פרץ – סיכומים

**נלי"פ: יש להקל בכלים שבישל בהם הגוי (ועיין כה"ח
צג).**

**18 הרב יעקב חיים סופר – כף החיים – יורה דעה
קיג (ס"ק צג)**

אם צלה הגוי בשר כשר בשפוד ואח"כ צלה הישראל
באותו שפוד לפי מ"ש לעיל או' צ"א דבש"ג בטילים
ברובא הבשר מותר דודאי יש רוב נגד הפליטה דהרוב
הוא נגד הפליטה כמ"ש חכ"א כלל ס"ו או' י"א דבדיעבד
אם בישל בלא הגעלה התבשיל מותר כיון דיש עכ"פ רוב
נגד הפליטה עכ"ל והיינו אם הוא ב"י דאם אינו ב"י אפ"י
כלי של איסור בדיעבד שרי כנודע.

**19 מו"ר הרב יעקב פרץ – אמת ליעקב: אורחות
הרב וקהלתו – פרק ז – סימן ז: כב**

**נלי"פ: וכן יש להקל בכלי נירוסטה וכדומה להם,
שבשלו בהם דברים שיש בהם רק איסור משום בשולי
עכו"ם שאינם צריכים הכשר, משום שאינם בולעים
אלא מעט, וודאי שלא יתנו טעם, ויש לסמוך באיסור
בשולי עכו"ם על יש אומרים הנ"ל שאינם צריכים
הכשר.**

22) הר"ן על הרי"ף – מסכת עבודה זרה (ט).

ועכשיו נהגו לבשל לחולה שאין בו סכנה על ידי עובד כוכבים בשבת ואף על פי שהתבשיל עצמו אסור משום בשולי עובדי כוכבים ואף על פי שאין בדבר ראייה מכרעת דאי מדאמרינן התם בפרק מפנין (דף קכט א) צרכי חולה נעשין על ידי עובד כוכבים בשבת ההיא אפשר לאוקומי בדברים שאין בהם משום בשולי עובדי כוכבים אלא דכיון דסתמא איתמר הראשונים שהנהיגו כן לא ראו לחלק ואף על פי כן אין להביא ראייה משם להתיר לחולה שאין בו סכנה לדבר שאיסורו מצד עצמו כגון גבינה של עובדי כוכבים וסתם ייגן דהתם כיון שהדבר מותר בעצמו לא רצו להחמיר בו יותר מפני שהוא בשולי עובד כוכבים ממעשה שבת והרא"ה ז"ל כתב דאפשר דטעמא דמילתא משום דמאי דאסרי רבנן משום חתנות לא השוו בו מדותיהן שהרי פתן לא אסרו אלא במקום שיש פלטר ישראל ומצינו ג"כ מרבותינו שהיו נוהגין בה היתר בשדה ובשכר ג"כ התירו חוץ לביתם ובשלקות התירו בסיוע ישראל כגון מחתה בגחלים והתירו ג"כ כשאין העובד כוכבים מתכוין לבשל כדאמרינן לקמן (דף לח א) דכיון דמשום חתנות אסרו כל היכא דאיכא הכירא דלא ליתי לידי חתנות שרי ואף כאן עובד כוכבים המבשל לחולה בשבת שהיא שעה שאין אנו יכולין לבשל בשולי עובדי כוכבים כי הני לא מיתסרי משום חתנות ולפיכך כתב ז"ל שמותר לבריא

במוצאי שבת דליכא משום בשול עובדי כוכבים כלל כיון דלא שייך הכא חתנות ואין לסברא זו ראייה שאפילו נאמר דבכלל צרכי חולה שנעשין על ידי עובד כוכבים בשבת הוי דבר שיש בו משום בשולי עובד כוכבים וכמו שפשט המנהג אכתי אפשר דהיינו דוקא לחולה מפני שהתירו בו כל דבר הנעשה ע"י עובד כוכבים שאין איסורו מגופו אבל להתירו לבריא אין לנו.

23) מרן – שולחן ערוך – אורח חיים (שכת:יט)

חולֵה שְׁאִין בּוֹ סַכְנָה מִתֵּר בְּבִשּׁוּלֵי עֲפוּ"ם.

24) משנה ברורה – שם (ס"ק סג)

מותר בבישולי א"י - ואף על גב דשאר איסורי דרבנן אסור לחולה שאב"ס לאכול ולשתות כדאיתא ביו"ד סימן קנ"ה שאני בישול א"י שאין איסורו מחמת עצמו [פמ"ג] וגם החולה מברך עליו דבהתיירא קאכיל ומה שנשאר למו"ש אסור אפילו לחולה עצמו כיון שאפשר לבשל לו אז ע"י ישראל. **והכלים של בישולי א"י צריכים הכשר** ואפילו כלי חרס כיון דעיקר איסורו אינו אלא מדרבנן דיו אם מגעילו ג"פ ובדיעבד אם בישל בו בלי הגעלה ויש רוב בתבשיל מותר **ויש מקילין דאין צריכין הכשר כלל והסומך עליהן לענין כלים שבישלו בהן לחולה בשבת לא הפסיד.**

Cooking For The Sick On Shabbat

1) שו"ת ציץ אליעזר חלק כא סימן סא

שאלתו היא על אודות מה שנשאל ע"ד אשה חולנית בחולי שאב"ס שאינה יכולה לתפקד בעבודות הבית. והבעל שכר עבודה שפחה מפיליפינים שתשמשה ותעשה כל עבודת הבית, מה בענין בישול עכו"ם, האם האשה יכולה לאכול מבישולה, **והמדובר שהמשפחה הם מעדות המזרח שאין יכולים להסתמך על התירי הרמ"א** דהיינו הדלקת התנור, חיתוי גחלים, השלכת קיסם, וניפווח האש. ...

ואשיבנו. דבר מן דין ובר מן דין יש ג"כ מקום להתיר אפילו לעדות המזרח בעל כגון אופן נידונו ומכח ספק ספיקא ויותר שישנו בזה בבישולי עכו"ם שהוא מזרבנן ובאם יעשו רק כדעת הפוסקים שהרמ"א פוסק כוותיהו, בהדלקת התנור, חיתוי גחלים, השלכת קיסם וניפווח האש, וכיוצא בזה. והוא זה, דהא המדובר שלפנינו הוא כשזה נעשה בבית הישראלי, וגם בשפחה מושכרת, אשר כמה מגדולי הפוסקים סוברים להתיר בכגון זה וס"ל דלא גזרו בכה"ג משום בישולי עכו"ם בכלל, יעוין ביו"ד סימן קי"ג סעיפים ד' וז', ובט"ז סק"ד וש"ך סק"ז ובשאר נו"כ השו"ע, וא"כ איכא לפנינו לפחות ספק ספיקא, ועוד אפילו יותר מזה, והיינו ספק שמא הלכה כהפוסקים שכוותיהו פוסק הרמ"א, וספק שמא מותר אפילו בשפחות שלנו המושכרות בלבד, וספק שמא מותר בכלל בבית ישראל, **ודיינינן בכזאת אפילו אם תהיינה הספיקות נגד דעת מרן המחבר ז"ל ובפרט שהמדובר בבישולי עכו"ם שהוא מזרבנן.** ואמינא לה ממה שראיתי בספר פני יצחק להגאון ר' יצחק אבולעפיא ז"ל **הספרדי** בח"א חיו"ד סימן ט' שמאריך להוכיח דמצינו למיעבד ספק ספיקא אף נגד מרן, ושהכי פשיטא ליה להרב קול אליהו באו"ח סי' ו' וביו"ד סימן ל"א ול"ב שמאריך להכריח דעבדינן ספק ספיקא אף נגד מרן יעו"ש. והכי ראיתי גם בספר טהרת המים הספרדי בשירי טהרה מע' הסמך אות ז' שמביא דעבדינן ספק ספיקא להתיר אפילו ספק דכבר פסקו השו"ע עיין שם. גם לרבות מה שראיתי בספר שו"ת רב פעלים הספרדי ח"ד חאו"ד סימן ו' שמביא כמה וכמה פוסקים שמתירים במשרת גוים שאין קנוים לנו כי אם נשכרים לנו, כיון דהוא מבשל בבית ישראל, ורק בתנאי שיהיה ישראל

יוצא ובא שם בבית התבשיל כדי שלא תשים דבר איסור תוך תבשיל, וגם שיהיה ישראל אחד מבני הבית מחתה באש וכו', ובפרט כשהוא שעת הדחק שאי אפשר שתבשל אשתו בעצמה יעו"ש. **מכל הלין נלענ"ד דשפיר יש להתיר בנידון דשאלתו דמר גם באם יש ספק אם זה נקרא אי אפשר לקנות אוכל מוכן, ומה גם שהמדובר באשה חולנית שאינה יכולה לתפקד בעבודות הבית הגם שהיא בגדר חולי שאב"ס באשר שנוסף לכל הנ"ל שמשמש בסיס להיתרא כשלעצמו ישנו גם עוד סניף נוסף להיתירא כפי שצייד רת"ר בדבריו, וזאת אפילו כשיש ספק אם המקרה הוא בגוונא שיש ספק אם זה נקרא אי אפשר לבשל אז ע"י ישראל. באשר שהוא רק כיהודה ועוד לקרא לכל הנז"ל.**

Non-Observant Jews**2) הרב עובדיה יוסף - יביע אומר – חלק ה' (סימן י)**

אתה הראת לדעת שישנה מחלוקת רבה בספרי האחרונים מערכה לקראת מערכה, ולפע"ד העיקר **כדעת הסוברים להקל בבישולי מומר לחלל שבת בפרהסיא**, ותנא דמסייע להו הריב"ש ז"ל, ובפרט דקיו"ל (בסי' קיג סי"א) דספק בבישולי עכו"ם אזלינן לקולא. ובכל זאת אומר אני, שמכיון שהרבה אחרונים מחמירים בדבר, טוב לתקן הדבר אליבא דכ"ע, שהמשגיח על הכשרות במקום עשיית השימורים הללו, ידליק את האש (ע"י לחיצה בכפתור החשמלי) כדי שפעולת הבישול תהיה על ידו... **ועל כגון זה נאמר מהיות טוב אל תקרי רע. והשי"ת יגזור פרצות עמו ישראל, וידעו תועי רוח בינה לשוב בתשובה למקור מחצבתם, ונזכה לגאולה שלמה. אמן...**

והאמת אגיד ולא אכחד כי בעוררי בענין זה בעל פה **לידידי הגרא"י ולדינברג שליט"א** שראוי ליהרהר בזה, קצרתי מאד בדברי, ודין גרמא שבא לו בארוכה ושרטט וכתב פס"ד בשו"ת ציץ אליעזר ח"ט (סי' מא) על דברינו בתורה שבעל פה, ואת שמי לא הגיד, והאריך כיד ה' הטובה עליו, והעלה ג"כ בכחא דהיתרא. ומניח ומני יתקלס עלאה. **אולם מ"מ אני על משמרתי אעמודה להזהיר בזה לתקן כל מה שאפשר בהיות שישנם הרבה אחרונים שהחמירו בזה.** אף שנעלמה מהם תשובת הריב"ש שהבאתי באות ג', (ואגב ריהטאי לא ראיתי בדברי הציץ אליעזר שיזכיר מתשו' הריב"ש

4) שו"ת משנה הלכות – חלק יג סימן קטז

בדבר השאלה שנתהווה בעירכם על דבר השפחות שמחזיקין בהרבה בתים מבני תורה והשפחות הללו עושים כל צרכי הבית ובתוכם גם בישול ונקיון הכלים והבית ויש טוענים שיש בזה משום בישול עכו"ם וגם חשש טרפות כיון שמניחין אשה ערלית בבית לעשות המלאכה כשהוא לבדה בבית ויש משיבין כי אין בזה איסור ושכן היה כבר לעולמים והנהיגו כן מימות אבותינו ואבות אבותינו שהיו להם שפחות בבתיהם ואין פוצה פה ומצפצף ונתתם עיניכם בי להורות לכם איזה דרך ישכון אור.

...ברם בש"ע יו"ד סי' קי"ג ס"ד כתב וז"ל יש מי שמתיר בשפחות שלנו ויש מי שאוסר אפילו בדיעבד (תשו' רשב"א סי' ס"ח) הג"ה ובדיעבד יש לסמוך אדברי המתירים (ארוך כלל מ"ג והגהות ש"ד) ואפילו לכתחלה נוהגין להקל בבית ישראל שהשפחות והעבדים מבשלים בבית ישראל כי אי אפשר שלא יחתה אחד מבני הבית מעט ע"כ. ורבינו הגדול הש"ך ז"ל בס"ק ז' ביאר דברי רבינו הרמ"א בכמה אנפי. א) דשפחות שלנו שכתב המחבר מיירי שקנויות לנו למלאכה דעבד העו"כ דישאל הוא ומוזהר עליו בשבת מן התורה וליתיה בכלל עו"כ והלכך נמי ליתיה בכלל גזרות חתנות עכ"ל תשובת הרמב"ן הביאה הב"י והד"מ, ובהנך שפחות מיירי המחבר אבל בשפחות שלנו שבארצות אלו שאין קניות לנו רק שנשכרו לשנה ואין אנו מוזהרין עליהם בשבת כמו שנתבאר בא"ח סי' ש"ד וכ"כ הב"ח לא מיירי בשפחות שלנו שאין קניות לנו אלא שכירות, ולפ"ז מ"ש הרב בדיעבד יש לסמוך אדברי המתירים לא א"ש בשפחות שלנו וצ"ל דקאי אשפחות דמיירי המחבר. ב) די"ל דס"ל להרמ"א דיש לסמוך ארבינו אברהם שהובא בטור וד"מ ובת"ח כלל ע"ה הי"ז בשם אר"ה והוא באו"ה כלל מ"ג דין י"ג דס"ל לרבינו אברהם דיש לסמוך אדברי המתירין בישול עכו"ם בבית ישראל ועיין תוס' ע"ז ל"ח ע"א ד"ה אלא. ג) דהרב סמך עיקר מילתיה אמה שסיים דא"א שלא יחתה אחד מבני הבית מעט. ד) הביא מאו"ה של מהרש"ל סי' ע"ה תשובת הרמב"ן ז"ל סי' קמ"ט דיש מרבתינו מתירין בשפחות מטעם דאין איסור משום בישול עו"כ אלא בעושה מרצונו משום גזירות חתנות אבל אלו השפחות והעבדים שלנו שעושים בע"כ בין ירצו בין לא ירצו אין בזה קירוב

בזה), שמוכח להדיא להקל, מ"מ הואיל ויש לדברי המחמירים מקום בהלכה נכון להזהר בזה.

A Letter Of Mori HaRav

3) מו"ר הרב יעקב פריץ – מכתב לתלמיד – אייר תשס"א

בס"ד עמ"י עש"ו
לכבוד מעלת כש"ת הרב אברהם דרסה שליט"א
איסטנבול
שלום רב וברכה!
בעניין בשולי עכו"ם:
א. דברם שאפשר לאוכלם חיים, שבשלם גוי, אין בהם איסור בשולי עכו"ם (ח"ד סי' קי"ג א'). כגון עגבניות, פלפלים, כרוב עלים, וכיו"ב.
ב. דבר פשוט שאינו עולה על שולחן מלכים, אין בו איסור בשולי עכו"ם, כגון פלפל וכיו"ב.
ג. כל האיסור – בשולי עכו"ם – הוא בישול צליה וטיגון. אבל גוי שהכשיר דבר לאכילה ע"י כבוש או ע"י מליחה או ע"י עישון, מותר. וסימנך: "אין בשולי עכו"ם בעכו"ם". – עכו"ם: ראשי תיבות עישון, כבישה ומליחה. (יו"ד סי' קי"ג יב', יג')
ד. דגים קטנים שמלחן גוי – הרי הן כמו שנתבשרו מקצת בישול. – ואין בכך איסור וכנ"ל. ומשום כך אם יבשל אותם גוי, מותרים. כיון שהיו ראויים קצת לאכילה לפני הבישול, אז הגוי לא נחשב שעשה מעשה גדול כשבשלים. (שם סעיף יב').
ה. וכן כל דבר שכבשו גוי או שעשנו גוי, שהכשירו לאכילה, אין בו איסור בשולי עכו"ם, אם הגוי יבשלונו אחר מעשה הנ"ל.
ו. באופן שיש בו איסור בשולי עכו"ם, האיסור הוא כשהגוי עשה מעשה הבישול, אבל מותר שהגוי יניח הסיר על התנור, והיהודי ידליק את הגז או את החשמל. ופשוט שמותר. ואפילו הגוי הניח את הסיר וגם הדליק את הגז או החשמל, כל זמן שלא התבשל כמאכל בן דרוסאי [- חצי בישול] יכול ישראל לכבות את הגז או את החשמל וידליקו שוב, באופן שגמר הבישול נעשה ע"י ישראל מותר (ס"ט) ויש מקילין אפילו נגמר בשולו ע"י גוי, אם הישראל יכבה וידליק באופן שהתבשיל מצטמק ויפה לו (כה"ח ס"קס).
כל זה לספרדים, אבל לאשכנזים מקילים הרבה יותר מכל הנ"ל.
בברכה יה"ר שלא ניכשל בדבר הלכה
מאת ע"ה יעקב בהר"י פריץ
ירושלים תובכ"א

הדעת ומ"מ אין דבריהם מחוורין ואין אנו סומכין ע"ז ואנו נוהגין איסור אפילו בדיעבד עכ"ל וכן הוא בתשו' הרשב"א סי' ס"ח, וא"כ י"ל דסברת המתיר שכתב המחבר הוא מטעם זה ולזה כתב הרב דיש לסמוך עליהם בדיעבד אלא דבב"י וד"מ לא נזכר טעם זה עכ"ל הש"ך.

ומעתה נחזי אנן לדידן הנה טעם ראשון ושלישי ליתא בדידן שהרי פשוט שהגויות הללו שאנו מדברים בהם אינן קנויות כלל לבעל הבית אלא הם שכירות יום או לשבוע ובידה לחזור בכל שעה ושעה, וגם ליכא טעם שא"א שלא יחתה אחד מבני הבית מעט תחת האש מפני שני טעמים חדא שע"פ רוב או רובא דרובא בעלת הבית אינה בבית וגם שאר בני בית והשפחה מבשלת כשהיא לבדה בבית. והשנית כי בזמן הזה שהבישול נעשה ע"י גז או חשמל עלקטרי א"כ כל שהדליקה פעם אחת לא צריכין לחתות עוד ומהבישול שהתחילה הגויה מתבשל הכל. גם הטעם שהביא באו"ה של מהרש"ל ודחה לא שייך בדידן דפשוט דאין אלו הגויות עושות בע"כ בין ירצו בין לא ירצו ואדרבה עושים לה רצונה של הגויה שלא תעזוב את הבעלת הבית כי יש להם הרבה קופצים והם עצמיות ועושין רק כשכיר יום וככל פועל וא"כ גם הא התירא ליכא לבד כי דחאו ממילא הרש"ל ז"ל. א"כ לא נשאר רק הא טעמא דר' אברהם בישולי עובדי כוכבים בבית ישראל.

אמנם הרי כתב הש"ך דהרב סמך אטעמא דא"א שלא יחתה מעט וכן נראה שהסכים הט"ז ז"ל גם ר"ת בתוס' ע"ז ל"ה ע"א ד"ה אלא חלק על הראב"ד ע"ש וכנראה דהתוס' ס"ל כר"ת. ואפילו נימא לחלק דהיכא דאינו מחתה מתיר הרמ"א בדיעבד והיכא דמחתה מעט מתיר אפילו לכתחילה אבל מיהו בדידן ליכא היתר זה כלל שהרי כבר כתבתי בכמה מקומות דלא מקרי דיעבד אלא כשהדבר נעשה במקרה, אבל דבר שרגילים לעשות כן אינו נקרא דיעבד אלא לכתחילה כיון שרגילין בכך...

וכן הוא ג"כ בכ"מ שקיי"ל דבדיעבד מותר היינו באקראי שא"א פעם באופן אחר אז מקרי דיעבד ומותר אבל היכי דעושה לכתחילה הדברים וסומך על מה שבדיעבד מותר כה"ג לאו דיעבד הוא ולכתחילה ודאי אסור לעשות כן...

א"כ בדידן כיון שהוא דבר יום ביומו אין זה בדיעבד אפילו להרמ"א וליכא היתר זה וא"כ נפלו כל ההיתרים שרצינו לתלות בהם... אבל בנידון דידן יש כאן עוד חשש ואיסור גדול והוא כיון שהשפחה נשאת לבדה

בבית יש כאן עוד חשש איסור של טרפות לבד האיסור של בישול עכו"ם שכיון שהגויה נשאת בבית כל היום לבדה וע"פ רוב הבעלת הבית הולכת לעבודה כמו הבעל הבית והוא יודעת הזמנים שתחזור הביתה א"כ כה"ג ליכא היתר שהרי מי יודע אם לא בשלה בשר בחלב או כיוצא בזה או שלקחה טרפות ובשלה שהרי היא ג"כ הולכת לקנות המאכלים חיים לבשלם, ועכ"פ כמה פעמים כן הוא ומי הוא שמשגיח עליה כל היום על כל מעשיה שהכל הוא בסדר ובצדק ובמשפט ואפילו באשה כשרה כמה פעמים נמצא שמתערב אצלה מה שהוא וכמה שאלות באים מזה וגויה אם תטעה או תשגה או תזיד ותקלקל מי ישגיח עליה.

העולה לדידן מאחר שביירנו דבשפחות שלנו ל"ל דין שפחה א"כ אפילו בהיות הבעלת הבית בביתה יש בזה עיקולי ופשוטי אם יש לסמוך על בישולה כשהיא משימה הקדרה על האש ולדעת רוב הפוסקים התבשיל וגם הקדרה אסורה אבל כשהבעלת הבית איננה בבית כל היום וגם הבעל הבית אינו בבית וגם ליכא מבני הבית בבית אז ליכא שום היתר על זה והתבשיל נאסר בבישולה, מדין בישול עכו"ם, לבד שיש בו חשש טרפות וכמ"ש, וכ"ש שאם עוזבים הבעלים לכמה ימים שאז ודאי שהכל בחשש טרפה בבית.

5) הרב עובדיה יוסף – שו"ת יחוה דעת חלק ה סימן נד

שאלה: בתי מלון ומסעדות שבהם יש משגיח על הכשרות מטעם הרבנות הראשית המקומית, ויש להם תעודת כשרות, ברם הטבח שמבשל את התבשילים במקומות אלו הוא ערבי, אלא שהסקת האש של תנורי הבישול והאפיה נעשית על ידי ישראל, שהוא המשגיח על הכשרות, האם מותר לאכול מתבשילים אלו, ללא חשש איסור בישולי גוים?

תשובה: הר"ן בפרק ב' דעבודה זרה (דף לח ע"א) כתב, שהסכימו רבותינו הראשונים, שאף על פי שבדין פת עכו"ם אם הסיק ישראל את התנור ואפה בו הגוי את הפת, הפת מותרת, מכל מקום בתבשיל צריך שישראל ישפוט את הקדרה על האש, וכמו שאמרו בגמרא (עבודה זרה לח ע"א) הניח ישראל בשר על גבי גחלים ובא גוי והיפך בו מותר, וכן שופתת אשה קדרה על גבי כירה ובאה גויה ומגיסה בה ואינה חוששת. אבל הדלקת האש לבדה על ידי ישראל אינה מועילה להתיר בישולי

בזה. ע"ש... והנה אף על פי שלא יצא הדבר מידי מחלוקת, בודאי העיקר לאסור כדעת רוב הפוסקים, וכמו שכתב גם כן מרן הבית יוסף.

אולם ראיתי להגאון רבי רפאל בירדוגו בספר תורות אמת יורה דעה (סימן קיב) שכתב, שמדיוק לשון מרן השלחן ערוך, אסרו חכמים לאכול פת של גוים עובדי עבודה זרה, היה נראה שהגוים שבארצותינו שהם ישמעאלים ואינם עובדי עבודה זרה מותר לאכול מבישוליהם ומפתם, וכן נראה מדברי הש"ך, שציין למה שכתב בסימן קכד ס"ק יב, שהישמעאלים אינם אוסרים היין אלא בשתיה ולא בהנאה כיון שאינם עובדים עבודה זרה. ור"ל שהיין נסך של עובדי עבודה זרה אסור בשתיה ובהנאה, ושל ישמעאלים חות ביה דרגא שאסור רק בשתיה, ואם כן בבישול ובפת שלהם שאין בהם איסור אלא באכילה, כשאינם עובדי עבודה זרה מותר לגמרי. אך מדברי כל הפוסקים נראה שאין חילוק בזה בין עובדי עבודה זרה לישמעאלים. וכן המנהג פשוט. ומכל מקום כל הקולות שנמצאו בפוסקים, אף על פי שיש חולקים, בארצותינו הלך אחר המיקל, כגון המחלוקת של רבינו אברהם ורבינו תם בבישול הגוי בבית ישראל בארצותינו יש להקל. כן נראה לי. ע"כ. ובאמת שאין דיוקו מוכרח כלל, שהואיל וטעם איסור בישולי גוים הוא משום חתנות או שמא יאכילנו דברים טמאים, כמו שכתבו התוספות (עבודה זרה לח ע"א), והאור זרוע (עבודה זרה סימן קצא), ובשו"ת הרשב"א (סימן רמח), ובחידושי הראב"ד (עבודה זרה לז ע"ב), ובמאירי והר"ן והריטב"א שם. הרי שני הטעמים שייכים גם בישמעאלים שאינם עובדי עבודה זרה... והרי אפילו בפת של קראים, כתב הפרי חדש (סימן קיב סק"ב) לאסור...

וכן יש להעיר ממה שכתב הגאון מהר"י אסאד בשו"ת יהודה יעלה (חלק יורה דעה סימן לא) לאסור בישול של מומר לחלל שבת בפרהסיא. וכן כתבו עוד כמה אחרונים. (ועיין יביע אומר שם. ואכמ"ל.) לפיכך גם בבישול גוי בבית ישראל אין לסמוך להקל אפילו בערבים שאינם עובדי עבודה זרה. אולם בגוי שהוא שכיר אצלינו, נראה שיש מקום להקל, כי יש שדנים אותו כדין עבדים ושפחות הקנויים לנו, שדעת כמה פוסקים להקל בהם, וכמבואר בשו"ת הרשב"א חלק א' (סימן סח), שכתב, ויש מרבתינו שציידו להתיר בישולי עבדים ושפחות שלנו, ונותנים טעם לדבריהם, שמכיון שאיסור

גוים. ואין בדבר זה שום ספק כלל. ע"כ... אבל הראב"ן עבודה זרה (סימן שג) בד"ה והשלקות, והמרדכי (פרק ב' דעבודה זרה) כתבו, שהיסק התנור על ידי ישראל מועיל גם לענין בישולי גוים... וזו לשון מרן השלחן ערוך /יו"ד/ (בסימן קיג סעיף ז:)' אין היסק התנור מועיל אלא בפת, אבל בתבשיל אין הדלקת האש על ידי ישראל מעלה ומורידה, אלא הנחת התבשיל על האש דוקא, לפיכך הרוצה לבשל במחבת בתנור של גוי צריך שהישראל יתן המחבת לתוך התנור למקום הראוי להתבשל בו. וכתב על זה הרמ"א בהגה /יו"ד סי' קי"ג:/ ויש חולקים ואומרים שהדלקת האש או חיתוי בגחלים מועילה גם לגבי בישול כמו לענין אפיית הפת. וכן נוהגים במדינות אשכנז.

נמצא שהדבר שנוי במחלוקת הפוסקים, ובהיות שאנו הספרדים ועדות המזרח קבלנו עלינו הוראות מרן השלחן ערוך, אין לנו להקל בזה, מכיון שדעת מרן לאסור אף בדיעבד... והנה ידוע מה שכתב מרן החיד"א בספר דברים אחרים (דף כו ע"ב), שספרדי שמיקל כדעת הרמ"א בניגוד להוראות מרן, חייב לעשות תשובה וכפרה, כי אבותינו קבלו עליהם ועל זרעם ככל אשר יאמר מרן בשלחנו הטהור. וכן כתב עוד בספרו שם הגדולים (מערכת ספרים אות ט). וכן כתב הגאון רבי חיים פלאג'י בשו"ת חקקי לב חלק ב' (דף קצד ע"ג). ובספר מועד לכל חי (סימן ב' אות כג). וכן כתבו עוד אחרונים.

ובאמת שרבים מהספרדים ועדות המזרח מתאכסנים בבתי מלון ונכנסים למסעדות ואוכלים שם בסומכם על תעודת הכשרות של הרבנות הראשית, ואין איש שם על לב. ונראה ללמד זכות על הנוהגים להקל בדבר, כי הנה התוספות (עבודה זרה לח ע"א) בד"ה אלא, כתבו, ואומר הרב רבי אברהם בן דוד, שאם הגוי מבשל בביתו של ישראל, מותר, כיון שאין לחוש בזה לא משום חתנות ולא משום שמא יאכילנו דברים טמאים. ולא הודה לו רבינו תם, שכיון שהנכרי מבשל לא חילקו חכמים כלל בין כשעושה בתוך רשות ישראל לרשות גוי, שלעולם יש לחוש שמא גם בבית ישראל לא יזהרו ממנו כמו בביתו של גוי. ע"כ...

ומרן הבית יוסף בבדק הבית (ריש סימן קיג) הביא מה שכתב רבינו ירוחם, שרוב הפוסקים הסכימו להתיר בישול גוי בבית ישראל, והשיג עליו שאדרבה דעת הפוסקים נראה להחמיר שסתמו דבריהם ולא חילקו

הנשכרות לחודש או לשנה, שאין אנו מוזהרים עליהן בשבת, בידוע שנעלמו ממנו דברי האחרונים שמתירים גם בשפחות שבמדינות אשכנז שהן מושכרות להם, וכמו שהביא הכנסת הגדולה הנ"ל. וכבר ידעת שבשל דבריהם הלך אחר המיקל...

ומעתה בנידון דידן יש לנו הטעמים האלה להקל בצירוף הטעם הראשון שישראל מדליק את האש. ואם כן יש לנו ספק ספיקא להתיר, שמא הלכה כהפוסקים הסוברים שגם בבישולי גוים התירו בהיסק על ידי ישראל, ולא רק בפת עכו"ם, ואם תמצא לומר כדברי החולקים, שמא הלכה כהאומרים שבפועלים המושכרים בבית ישראל יש להקל.

בסיכום: גם הספרדים ובני עדות המזרח יש להם על מה שיסמכו להתארח ולאכול בבתי מלון ובמסעדות הכשרים על ידי השגחת הרבנות המקומית, אף על פי שהטבח שמבשל התבשילים הוא גוי, כיון שישראל הוא המשגיח על הכשרות מדליק בעצמו את האש של תנורי הבישול והאפיה. (ואם כיבו את האש, צריך להזהר שישראל יחזור וידליקנה.) **והמחמיר על עצמו תבוא עליו ברכה.**

Doughnuts

6) שו"ת הריב"ש (סימן כח)

ומכל מה שכתבתי נ"ל ברור דלכו"ע כל שביליתו רכה ונאפה ע"י משקה כגון הני סופגנין דידן לאו נהמא הם ואסורים משום בשולי עובדי ככבים אפי' מן הנחתום.

7) שו"ת תשב"ץ – חלק ג (סימן יא)

וא"כ הסופגנין יש בהם משום בשולי עכו"ם ולא התירו אלא פת פלטר ואפיי' לחוד ובשול לחוד. והרמב"ם ז"ל (פי"ז מהמ"א הי"ח) אסרן אף משום גיעולי עכו"ם אלא שהרב ר' משה הכהן ז"ל הגיה עליו בזה הטעם. והכלל אומר לך כי מה שמברכין עליו המוציא מותר אם הוא של פלטר והמברכין עליו בורא מיני מזונ' אסור והסופגנין כיון שעושים ע"י משקין אין מברכין עליהן אלא בורא מיני מזונ' ושומר נפשו ירחק מהן ומעולם לא פשט היתר זה במקומנו ואני מתיר הקורצא שהרי פת היא ומברכין עליה המוציא.

בישולי גוים אינו אלא משום חתנות, אין גזרת חתנות וקירוב הדעת אלא במי שעושה מרצונו לאהבת ישראל, אבל אלו עושים הם בין ירצו ובין לא ירצו, לפיכך אין קירוב הדעת שייכת בהם, ולא גזרת חתנות. וסיים, ומכל מקום אין דבריהם מחוורים בעיני, וכן אנו נוהגים איסור בבישוליהם אף בדיעבד. עכת"ד. (ותשובה זו הובאה כלשונה בתשובות המיוחסות להרמב"ן סימן קמט.) ובספר ארחות חיים יורה דעה (עמוד שכט) כתב, שהרמב"ן בתשובה התיר בישולי עבדים ושפחות הקנויים לנו, כיון שמוזהרים עליהם מן התורה שלא לעשות מלאכה בשבת, ואינם בכלל גוים דעלמא, ולכן אינם בכלל גזירות חז"ל בזה, ושכן נהגו. והרא"ה כתב אף על פי שהדעת נוטה לדבריו, בעל נפש יחמיר על עצמו. והרשב"א אוסר אף בדיעבד. ע"כ. ודברי הרא"ה הם בבדק הבית (בית ג' שער ז', דף צד ע"א), שכתב, שרבינו יצחק ב"ר מנחם התיר בזה, שכיון שעושים דרך כפיה לא שייך קירוב דעת בבישוליהם. ומורי הרמב"ן רואה דבריו, ואף על פי שאין ראוי לעשות כן לכתחלה, מכל מקום בדיעבד מותר. ע"כ. ובחידושי הריטב"א (עבודה זרה לח) כתב, שרבים וגדולים בצרפת נהגו להקל בעבדים ושפחות שלנו. וראוי להחמיר. ע"ש. ומרן הבית יוסף (ריש סימן קיג) הביא בקצרה דברי הפוסקים הנ"ל.

ובשלחן ערוך /יו"ד/ (סימן קיג סעיף ד') כתב: יש מי שמתיר בשפחות שלנו, ויש מי שאוסר אף בדיעבד. וכתב הרמ"א בהגה /יו"ד סי' קי"ג:/ ובדיעבד יש לסמוך על המתירים, ואפילו לכתחלה נוהגים להקל בבית ישראל שהשפחות מבשלות בבית ישראל, כי אי אפשר שלא יחתה מעט אחד מבני הבית. וכתב הש"ך שמדברי הרמ"א נראה שאפילו בשפחות השכורות שלנו יש להקל, אף על פי שאין אנו מוזהרים עליהם בשבת, כמבואר באורח חיים (סימן שד). ונראה שסמך בזה על דעת רבינו אברהם שמתיר בישולי גוי בבית ישראל. וכן כתב בתורת חטאת (כלל עה דין יז) בשם האיסור והיתר (כלל מג דין יג), או שסמך על הטעם של הרשב"א שלא שייך בהן קירוב דעת כיון שעושים בעל כרחן בין ירצו בין לא ירצו. וכן כתב המהרש"ל בתשובה (סימן עה). עכת"ד. וכן כתב הכנסת הגדולה (בהגהות בית יוסף אות ח) בשם אביו ז"ל, שבשעת הדחק יש לסמוך על סברת הרשב"א בצירוף דעת הראב"ד שלא גזרו על בישולי גוים בבית ישראל. וכתב על זה בשלחן גבוה (שם סק"ט וסק"י), שאף על פי שהפרי חדש כתב לאסור בשפחות

8) אורחות חיים – הלכות איסורי מאכלות (אות סה)

וכן הסופגנין שקולין אותן בשמן אסורין משום גיעולי גוים שמא בשלו אותן בכלי שבשלו בו הבשר. ומשום בשולי גוים אסורין אפילו לאותן שאוכלין פת של גוים דלא שייך למימר בהו חיי נפש".

9) מרן - בית יוסף – יורה דעה (סימן קיג)

כתב האגור (סי' אלף שח) בשם התוספות פ"ב די"ט (ביצה טז: ד"ה קמ"ל) אותם נילי"ש שקורין אוביאט"י הן שלקות מדלא מברכנין עליהם המוציא יש בהם משום בישולי גוים ומיהו ה"ר יחיאל מתיר מפני שדרך אפיית פת עושים לה ואי קבע סעודתיה עלייהו מברך המוציא עכ"ל.

10) החיד"א – שו"ר ברכה – יורה דעה – סימן קיב (אות יא)

סופגנין הנעשים מעסה רכה ומטגנין אותם בשמן ואוכלים אותם בדבש, נהגו במצרים ליקח אותם כשישראל יושב שם ומתחה באור. העלה הרב מהר"י זיין בשו"ת שערי ישועה כ"י, י"ד שער שני סימן א', דאלו אינם כמו הסופגנין שאוסר הרמב"ם פרק (א') י"ז דמאכלות אסורות (ה"ח), ואלו אינן נאכלים עם פת כלל, וכל שאין מלפתין בו את הפת אין בהם משום בישולי גוים. וקרוב לזה כתב הפר"ח סימן קי"ג ס"ק ג'.

11) הרב יעקב חיים סופר – כף החיים – יורה דעה קיב (ס"ק מג)

סופגנין הנעשים מעיסה רכה ומטגנין אותם בשמן ואוכלים אותם בדבש נהגו במצרים ליקח אותם כשישראל יושב שם ומתחה באור. ברכ"י שם או' י"א אלא שהביא שם דעת המפקקים בזה וע"כ יש להחמיר ולהכניסם הישראל בידו לתנור למקום הראוי שיתבשל שם וכמ"ש לקמן סי' קי"ג סעי' ז' יעו"ש.

12) הרב יוסף חיים – בן איש חי – חקת (שנה ב')

סופגנין של גויים שביליתם רכה, ונאפה על-ידי משקה לאו נהמא הוא, ואסורין משום בישולי גויים: ועיין "פרי חדש", ו"ש"ור-ברכה", וכן ה"זאלביא" שקורין בעירנו "זנגולא" (ממתק מקמח וסוכר מטוגנים), אסורה משום בישולי גויים לכולי עלמא: והמתיר אותה, הוא משום

דלא סימוה קמה למעשה שלה, כי באמת אין הפרש בינה לבין הסופגנין: ועיין "ש"ור-ברכה", אות יג.

13) הרב עובדיה יוסף – שו"ת יביע אומר חלק י - יורה דעה סימן ז

ואגב דאירי בדין בישולי גוים, זכור אזכור אשר העלתי בשו"ת יחיה דעת (ח"ה סי' נג), אודות סופגניות הנעשות ע"י גוים במסעדות ובתי הארחה של יהודים, שישראל מדליק את האש, והגוי מטגן את הסופגניות, שאפשר להתירן באכילה מטעם ספק ספיקא, שמא הלכה כהרמ"א וסיעתו שאף בבישולי גוים מהני הסקה ע"י ישראל, כדין פת עכו"ם, ואת"ל שהלכה כמרן דלא מהני הסקה, שמא כשנעשה בביתו של ישראל וברשותו אין איסור בבישולי גוים, כמ"ש התוס' (ע"ז לח א) בשם הראב"ד, וכבר מצאנו לו חברים רבים. והוספנו עוד צירופים לרווחא דמילתא. ע"ש.

ולאחרונה הוספתי צירוף נוסף, שהואיל והגוי שמטגן את הסופגניות שכיר הוא בא בשכרו. הרי יש לנו בזה סברת המחנה אפרים (הל' שלוחין סי' יא), שהפועל אפילו הוא גוי, כיון שעושה בשכר הו"ל כידו של בעל הבית, וכאילו הישראל עצמו עושה, ויכול הישראל אף לברך על עשיית המעקה הנעשית ע"י פועל גוי. וכ"כ הגאון ישמח משה (ס"פ עקב, בביאור ההפטרה דף קח ע"ב). וכ"כ הגאון ערך השלחן יו"ד (סי' קמא סוף סק"ח). ע"ש. והגאון מהר"ש קלוגר בספר שנות חיים (בקונטרס שו"ת סת"ם, סי' עד, דף לג ע"ד) הסתמך בדבריו על דברי המחנה אפרים הנ"ל, ועל מה שרצה הרב השואל להשיב ע"ד המחנה אפרים, כתב אליו, ידע מר שהגאון מחנה אפרים הוה גבר בגוברין, ושם לו כאחד מן הראשונים. ובתשובה לאה"ע כתבתי ליישב כל דרכיו על נכון ולדחות קושיות המשיגים עליו. ע"ש. וכן בשו"ת שם אריה (חיו"ד סי' יד), ובשו"ת בית שלמה (חאו"ח סי' פא), ובשו"ת יגל יעקב (חיו"ד סי' לא), סמכו על סברת המחנה אפרים. וכ"כ בשו"ת מור ואהלות פוסק (אהל ברכות והודאות סי' לא). ובשו"ת זקן אהרן וואלקין ח"א (סי' טו דף יד סע"ב). ע"ש.

וייש עוד סניף להקל ע"פ מ"ש הרא"ה בבדק הבית (בית שלישי שער שביעי) וז"ל: ועוד שהאופה אופה בבית מיוחד ואינו מתכוין לבשל לעצמו ולא לשום אדם מיוחד, אלא למלאכתו, לפי שהוא שכיר לאפות ולבשל לכל הבא

לבית, שהוא רשות הרבים לכל העולם, שיש לדון לזכות, דבכה"ג לא חשיב בישולי גוים, דלא שייך בהא אקרוכי דעתא. ע"ש. וכן מבואר בשו"ת מהריט"ץ (סי' קסא) מסברא דנפשיה, וכתב, דהיינו טעמא שהתירו האפונים הקלויים ע"י גוים, שהם עשויים למוכרם בשוק לכל מי שירצה, וליכא משום חתנות, והוי כמו פת פלטר שהותר מטע"ז. ע"ש. והוא הדין בסופגניות אלו הנמצאות במסעדות ובבתי הארחה, ומוכרים אותם לכל דורש, דהו"ל כפת פלטר.

Canned Foods

14 הרב עובדיה יוסף – שו"ת יביע אומר חלק י - יורה דעה סימן ח

שאלה. אפונים קלויים או מבושלים ע"י גוי אם יש בהם איסור משום בישולי גוים. ובדין קופסאות שימורים?

תשובה. כתב הרמב"ם (פי"ז מהל' מ"א הי"ז והי"ח), וז"ל: קליות של עכו"ם מותרים, ולא גזרו עליהם, שאין אדם מזמין חבירו על הקליות. פולים ואפונים וכיוצא בהם ששולקים העכו"ם ומוכרים אותם, אסורים משום בישולי עכו"ם במקום שעולים על שלחן מלכים. וכתב מרן בכסף משנה שם, ומ"ש רבינו שקליות של עכו"ם מותרים, כן הוא בע"ז (לו ב) חטים ועשאן העכו"ם קליות מותרים וכו'. וע"פ זה נהגו העולם היתר באפונים קלויים שקלאם עכו"ם, ולא פקפק אדם מעולם עליהם. ע"כ. וכ"כ עוד בבית יוסף (סי' קיג). וכן פסק הרמ"א בהגה שם. וכ"כ הכנה"ג שם (בהגב"י אות יט), שבכל המקומות האלה נהגו היתר באפונים קלויים, ואין פוצה פה. ע"ש. והן אמת כי הגרי"ח בספר בן איש חי ש"ב (פרשת חוקת אות ח) כתב, אפונים שקלו אותם גוים, רבינו האר"י אסר אותם מן הדין לפי שעולים על שלחן מלכים ושרים. ע"כ. אולם מאחר שמבואר בדבריו שהוא חולק בהלכה על הרמב"ם ומרן, נקטינן כדברי הרמב"ם ומרן, שקבלנו הוראותיהם. וכל שכן כאן שמבואר כן בגמרא. ואפשר להליץ בעד האר"י ז"ל, דס"ל שהגמרא לא התירה אלא בחטים שעשאן קליות, לפי שהחטים נאכלים כמו שהן חיים ולכן אין בהם דין בישולי גוים, וכמ"ש בשו"ת הרשב"ץ ח"ג (סי' יא). וכן מבואר בתורת הבית להרשב"א (דף פט ע"ב), ושכ"כ הר"ח והראב"ד. ע"ש. משא"כ אפונים ושאר קליות. אולם התוס' ע"ז (לח ב) ס"ל שהחטים אינן נאכלים כמות שהן

חיין, ויש בהם משום בישולי גוים, והכי אמרינן בעירובין (כט ב) דחטים ושעורים לאו בני אכילה נינהו. וכ"כ המאירי. וכן דעת מרן בשו"ת אבקת רוכל (סי' ל). ועכ"פ מכיון שדעת הרמב"ם ומרן להקל גם באפונים ושאר קליות, כן עיקר לדינא, ובפרט שכן פשט המנהג להיות, ומה שאנו חוששים בעלמא לנהוג כדברי האר"י, היינו כמו בעניני תפלה, ע"פ סודם של דברים, משא"כ בעניני הלכה בודאי שאין לנו אלא דברי מרן. וכן כתב כיו"ב הגאון ר' יעקב זריהן, רבה של טבריה בשו"ת ביכורי יעקב (סי' יט, דף פג ע"ב), שבמקום שהאר"י ז"ל חולק על מרן בהלכה, ההלכה כמרן, כיון שקבלנו הוראות מרן אף להקל. ע"ש. וכ"כ כיו"ב בשו"ת שואל ונשאל ח"ה (חאו"ח סי' א), שבעניני הלכה יש לפסוק כד' מרן, ולא כהאר"י ז"ל, שדוקא בעניני הקבלה כתב החיד"א דאזלינן בתר האר"י ז"ל, משא"כ בעניני הלכה. ע"ש. ואפילו אם היה כותב האר"י כאן דין זה ע"פ הקבלה, נקטינן הלכה כהפוסקים, וכמ"ש בשו"ת שאילת יעב"ץ ח"א (סי' מד), שברור לנו שאפילו אם היו רואים הפוסקים דברי המקובלים שכתבו דבריהם ע"פ הסוד, היו עומדים בסברתם, כי התורה לא בשמים היא. ודיינינן לדברי המקובלים כאילו נשנו בברייתא דלא מתניא בי ר' חייא ורבי אושעיא, וכסברא יחידאה דמי. ע"ש. וכ"כ בשו"ת התעוררות תשובה ח"ב (סי' כט), שדברי האר"י בעניני הלכה כנגד הפוסקים נידון כסברא יחידאה, ואינו להלכה. ע"ש. וע"ע בשו"ת שלמת חיים החדש (סי' צט) שנשאל אודות לימוד חוק לישראל בכל יום, שלפי דברי האר"י צריך לאומרו ומי שאינו אומרו הוי מעוות לא יוכל לתקון. וא"כ למה לא נהגו התלמידי חכמים לאומרו, והשיב, כי כל מה שלא נזכר בראשונים אשר מפיהם אנו חיים, אין אדם מחוייב לנהוג בו. ופעם אחת בא ת"ח אצל מהרי"ל דיסקין זצ"ל ושאל אם ילמוד חק לישראל, והשיב לו, שאם הוא לומד כל היום אין צריך. ע"ש. וע"ע בשו"ת שלמת חיים להגרי"ח זוננפלד (סי' צח), שכתב שכל מה שלא נמצא בספרי הפוסקים הראשונים, רק בספרי המקובלים אין אדם חייב לנהוג בו, כי רבותינו הראשונים קבלו חכמתם דור אחר דור עד התנאים והאמוראים, ואף שהאר"י קיבל גם כן חכמה זו שנקראת קבלה, הרי גם ר' אליעזר הגדול קיבל כמו כן מרבותיו, ואע"פ כן כיון שהחכמים לא קבלו כן לא פסקו הלכה כמותו, דר"א שמותי הוא, ואין פוסקים הלכה כמותו. ואין גנאי לומר שגם האר"י איננו גדול מר' אליעזר

הגדול. ולכן כיון שהראשונים לא כתבו כן אינו הלכה. ע"ש. ודון מינה ואוקי באתרין. וע"ע בשלחן גבוה (ס"ק ז) שכתב, שבסלוניקי עיר גדולה של חכמים ושל סופרים כולם נהגו היתר באפונים קלויים של גוים. הילכך העיקר כדברי הפוסקים להקל.

אולם אפונים או פולים מבושלים ע"י גוים, אסורים משום בישולי גוים, וכמ"ש הרמב"ם הנ"ל להדיא. וכן כתב בזבחי צדק (סי' קיג ס"ק יד), שדוקא אפונים קלויים מותרים. אבל אפונים מבושלים שקוראים בלשון ערבי לבלב"י, אסורים. וכמ"ש הרמב"ם. וכ"כ הכנה"ג והפ"ח והמנחת יעקב. וכתב במנחת יעקב דמ"ש הרמב"ם שאסורים במקום שעולים על שלחן מלכים, מסתמא הם עולים על שלחן מלכים ואסורים. ודוקא אם ידענו בודאי שאינם עולים על שלחן מלכים מותרים. והוסיף בזבחי צדק, שהאפונים המבושלים ע"י עכו"ם אסורים, שאפילו אם אינם עולים על שלחן מלכים, מ"מ עולים הם על שלחן שרים, ולכן אסורים. ע"כ. וכ"כ בכף החיים (שם ס"ק יח). וראיתי בשו"ת ויקרא אברהם (בקונטרס מקום שנהגו, דף קכד סע"ג) שכתב, נהגו שלא לאכול פולים ששלקם עכו"ם, איברא דהרמ"א התיר אפונים קלויים. והמנהג בעה"ק צפת, לאכול גם אפונים מבושלים של עכו"ם שקוראים לבלבי, וכן תורמוסים שלוקים של גוים, דמאי שנא קלויים או מבושלים, וא"כ מה שאין אוכלים פולים שלוקים, הם דברים סותרים זא"ז, אך הנח להם לישראל. ע"כ. ולא ידעתי איך נעלם ממנו דברי הרמב"ם הנ"ל, שאסר להדיא אפונים ופולים המבושלים. וא"כ מהו זה שכתב "דמאי שנא קלויים או מבושלים". שנא ושנא! כמבואר בדברי הרמב"ם, ושנא אפונים או פולים קלויים, שאין אדם מזמין את חבריו על קליות.

ולא אכחז כי ראיתי לבה"ג בהלכות ברכות, ובספר האשכול (עמוד סח), שכתבו, חמצי (אפונים), ובקילי (פולים) לחים, בין חיים בין מבושלים בורא פרי האדמה, אלמא שנאכלים כמות שהם חיים, וא"כ אין בהם משום בישולי גוים. וצ"ל שהרמב"ם מיירי דוקא בפולים ואפונים יבשים, אבל לחים אין בהם משום בישולי עכו"ם. וגם הלום ראיתי להרה"ג עובדיה הדאיה בשו"ת ישכיל עבדי חלק ז (חיו"ד ס"ס ו) על אודות אפונים מבושלים ע"י עכו"ם המובאים בקופסאות

שימורים. וכתב לדון מדעתו שאפשר דמ"ש הרמ"א להתיר אפונים קלויים אפשר שאם הם מבושלים אסורים, שעולים על שלחן מלכים או שרים. אלא שאפשר שבישול כזה בקופסאות שימורים אינו עולה לא על שלחן מלכים ולא על שלחן שרים.

ושוב ראה להערוך השלחן אות טו, שנסתפק בזה בכוננת הרמ"א, ושאינ סברא לחלק בין קלויים למבושלים. ע"כ. ותמיהני שנעלם מהם לשון הרמב"ם הנ"ל שמחלק בין קלויים למבושלים. גם מה שהמשיך שם (באות ה) לגבי תפוחי אדמה ואפונים המובאים בקופסאות שימורים, שאפילו אם נתבשלו כמאכל בן דרוסאי, מכיון שאינם נאכלים כמות שהם, אלא הישראל גומר בישולם על האש, מותרים. ותימה, שהרי הוא עצמו הביא שם את לשון מרן הש"ע (בסעיף ט) שכתב, אם בישל העכו"ם כמאכל בן דרוסאי וגמרו ישראל, אסור, אא"כ הוא ע"ש או ערב יו"ט או שיש הפ"מ. הגה ויש מתירים בכל ענין. עכ"ל. ועדיין לחלוחית הדיו קיימת. ואיך כתב להתיר נגד פסק מרן שקבלנו הוראותיו. ואע"פ שלפי מ"ש הערך השלחן (סי' קיג סק"י), "שכל שלא נגמר בישולו, אפילו בישלו הגוי יותר ממאכל בן דרוסאי, מותר, ושכ"כ הסמ"ג והמרדכי", יש מקום להקל, מ"מ לדין שקבלנו הוראות מרן אין להתיר לכתחלה לקנותם ולהכנס בספק, ורק אם כבר קנאם ויש הפ"מ בדבר יש להקל. ומיהו בקופסאות שימורים יש מקום להקל, ע"פ סברת מהריט"ץ (סי' קסא) שכתב, שכל שעושים אותו למכור בשוק, אף בבישולי גוים יש להתיר, משום דליכא קירוב דעת דחתנות, ואף שמרן החיד"א בשיורי ברכה (סי' קיב סק"ט) כתב, שלא שמענו היתר זה לגבי בישולי גוים, ודוקא בפת הותר הפלטר משום שהוא חיי נפש, והוא גזרה שאין רוב הצבור יכולים לעמוד בה, הילכך הניחום לנהוג היתר בפת פלטר. משא"כ בבישולי גוים ליכא שריותא דפלטר כלל. ע"ש. מכל מקום מצאנו תנא דמסייע ליה להמהריט"ץ הוא הרא"ה בבדק הבית בדפ"ח (בית ג שער ז דף צד רע"ב), דבכה"ג שהוא שכיר לבשל לכל העולם אפשר לדון לזכות דבכה"ג לא חשיב בישולי גוים, דלא שייך בהו אקרובי דעתא דחתנות. ע"ש. הילכך חזי לאצטרופי בקופסאות שימורים אשר מפיצים אותם בכל העולם, לכל החפץ לקנותם. ודו"ק.